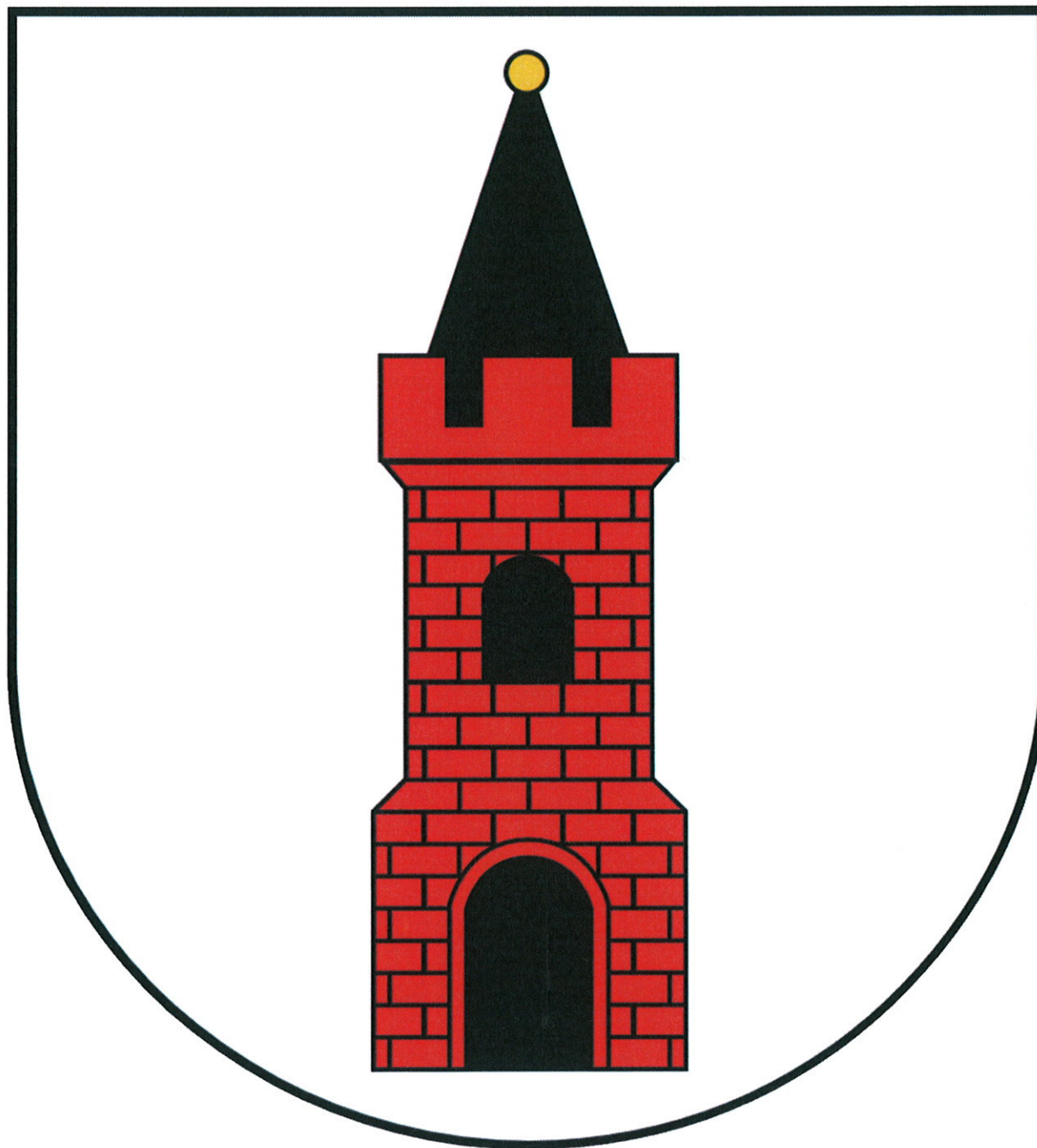

Wzór nr 1 – Kolorowy rysunek projektu Herbu Gminy Radoszyce

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

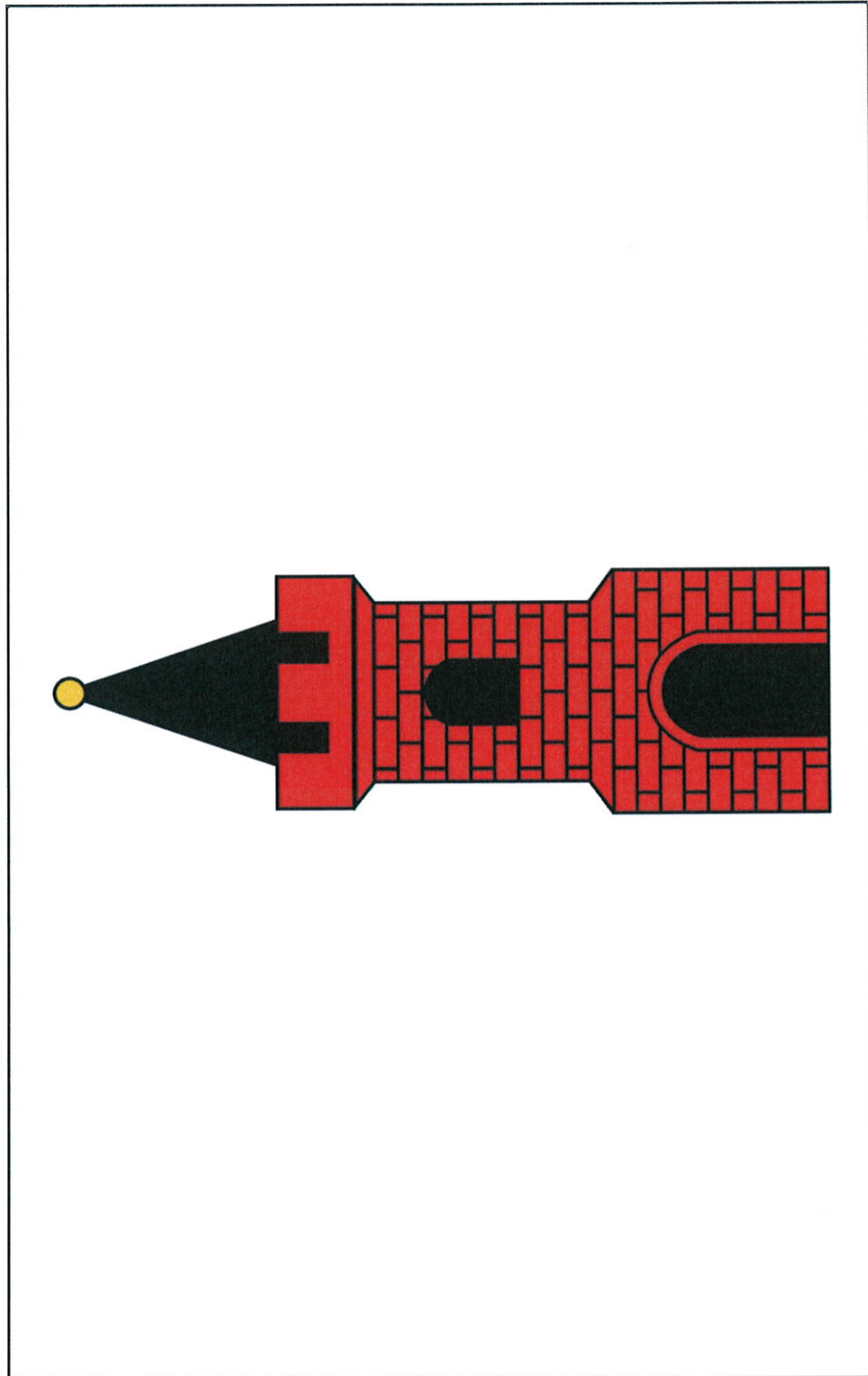

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Wzór nr 2 – Kolorowy rysunek projektu Flagi Gminy Radoszyce

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

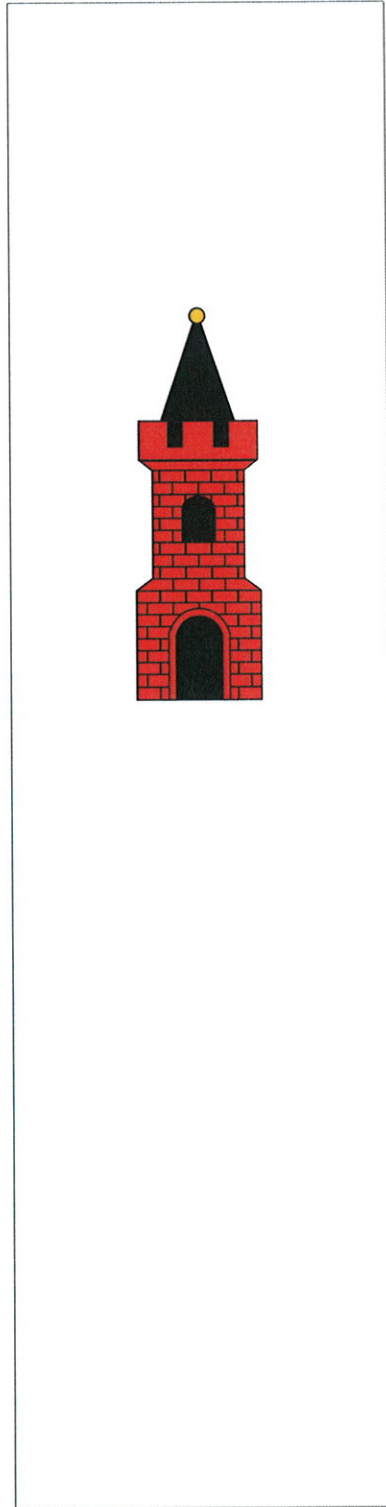

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Wzór nr 3 – Kolorowy rysunek projektu Banneru Gminy Radoszyce

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

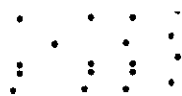
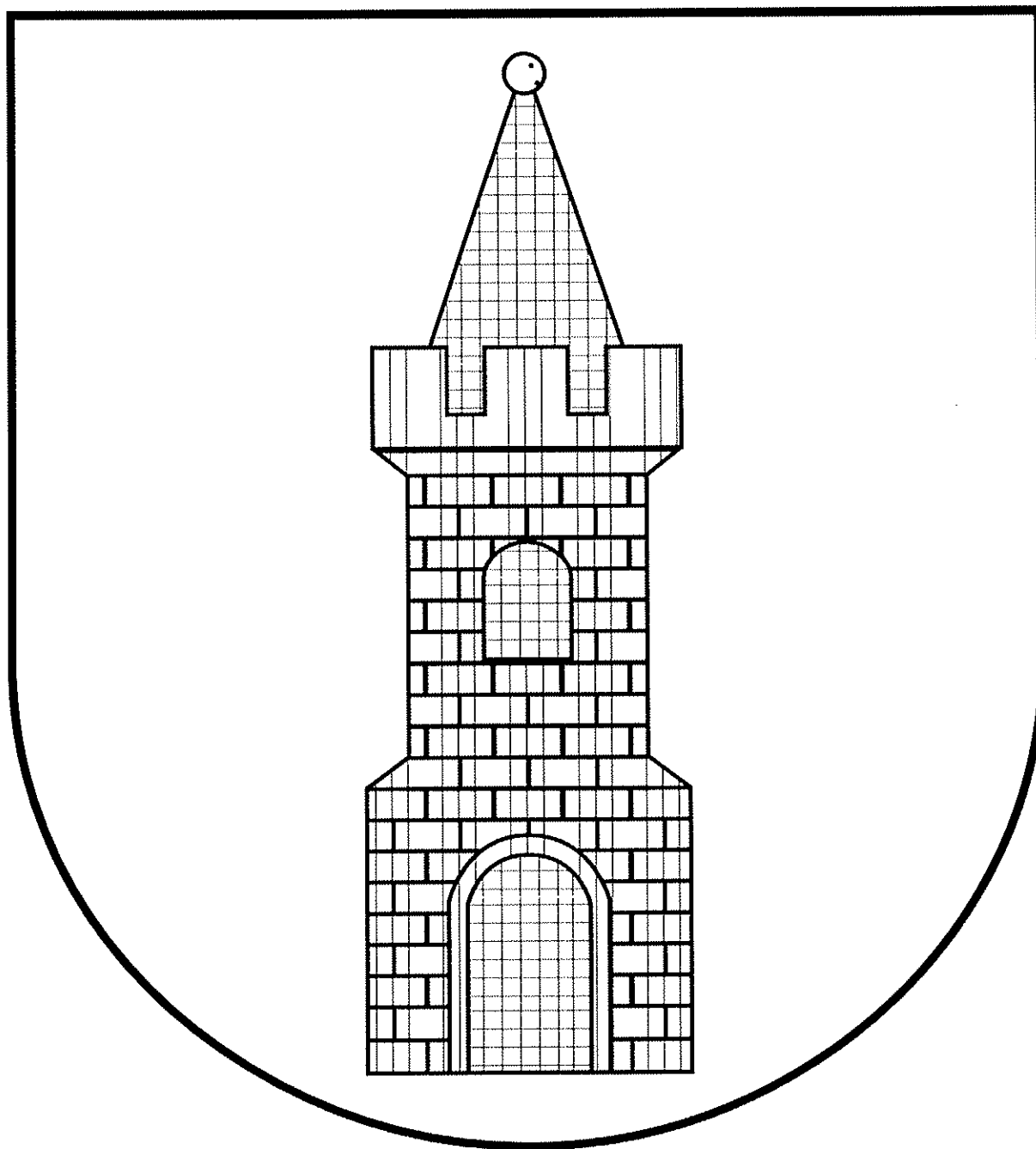

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Wzór nr 1 a – Monochromatyczny rysunek projektu Herbu Gminy Radoszyce

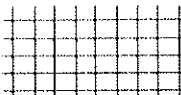
Złoty

Srebrny

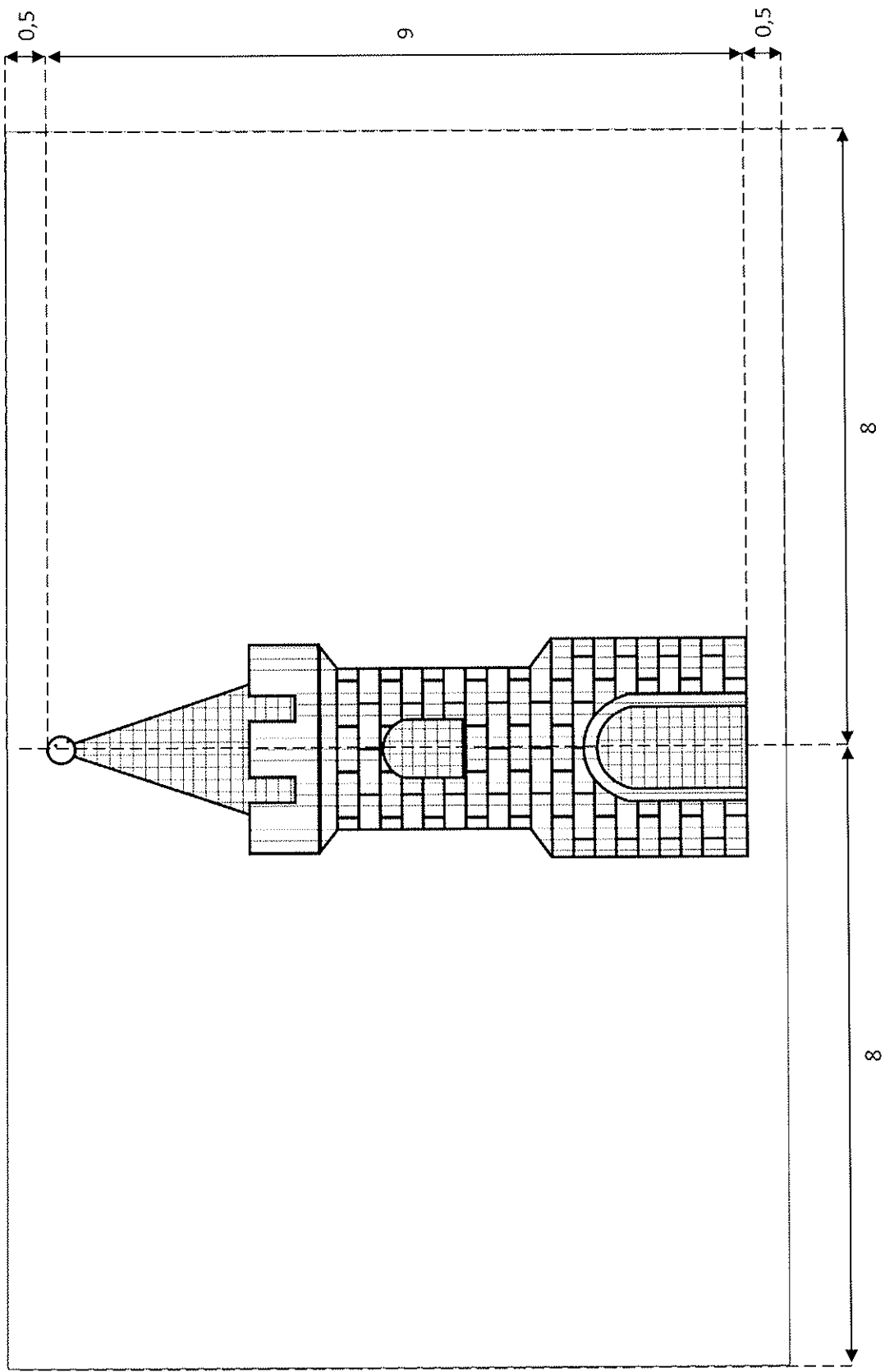

Czerwony

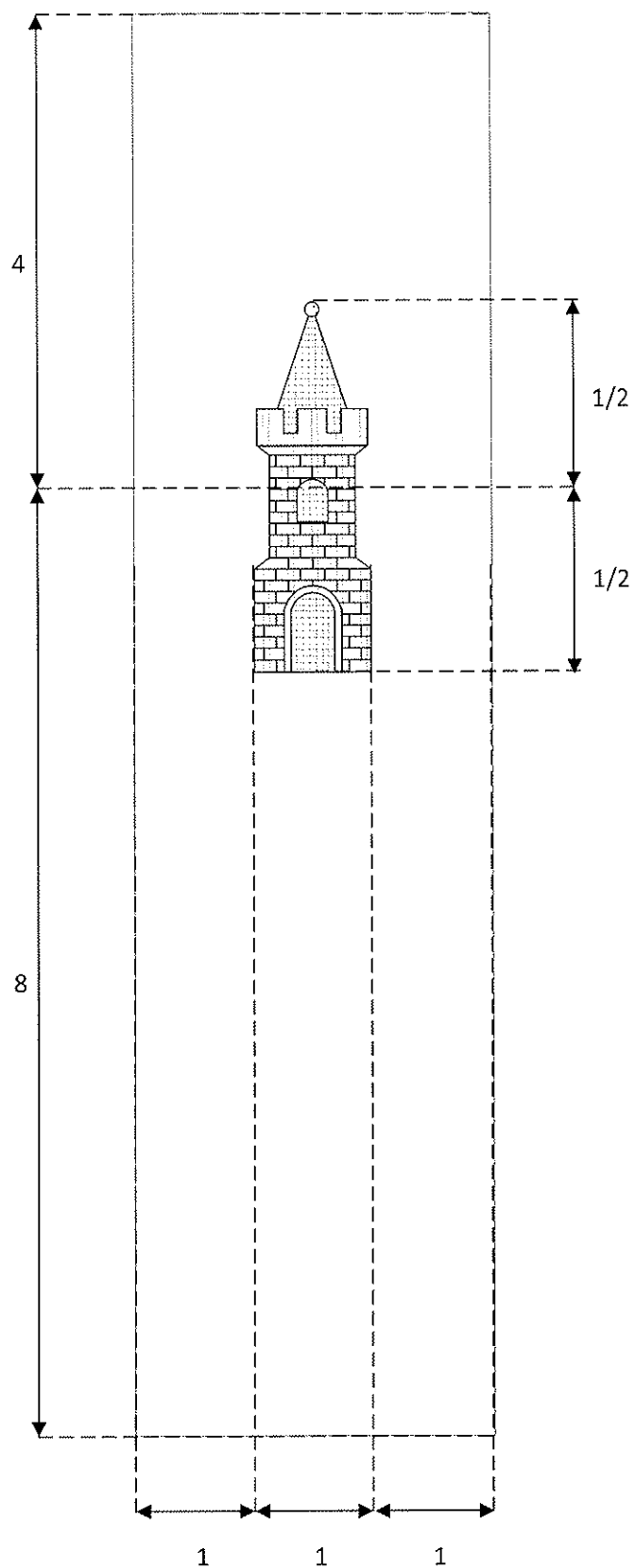
Czarny

Wzór nr 2 a – Monochromatyczny rysunek projektu Flagi Gminy Radoszyce z naniesionymi proporcjami

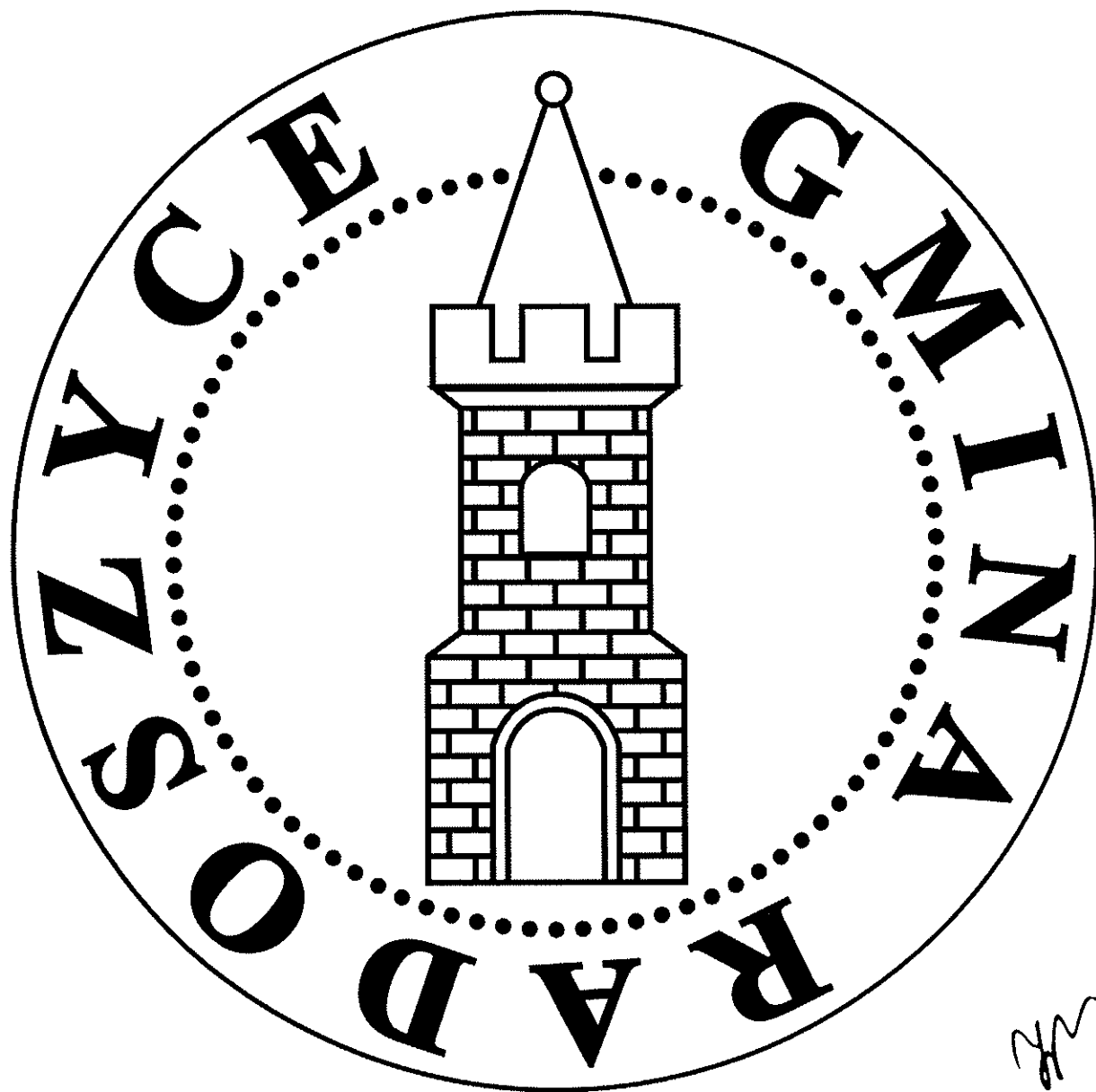
5:8

Wzór nr 3 a – Monochromatyczny rysunek projektu Banneru Gminy Radoszyce z naniesionymi proporcjami

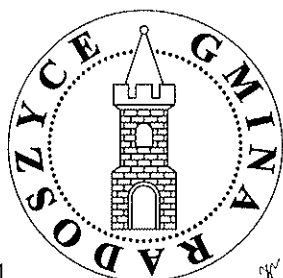

4:1

Wzór nr 4 – Rysunek Pieczęci Ozdobnej Gminy Radoszyce

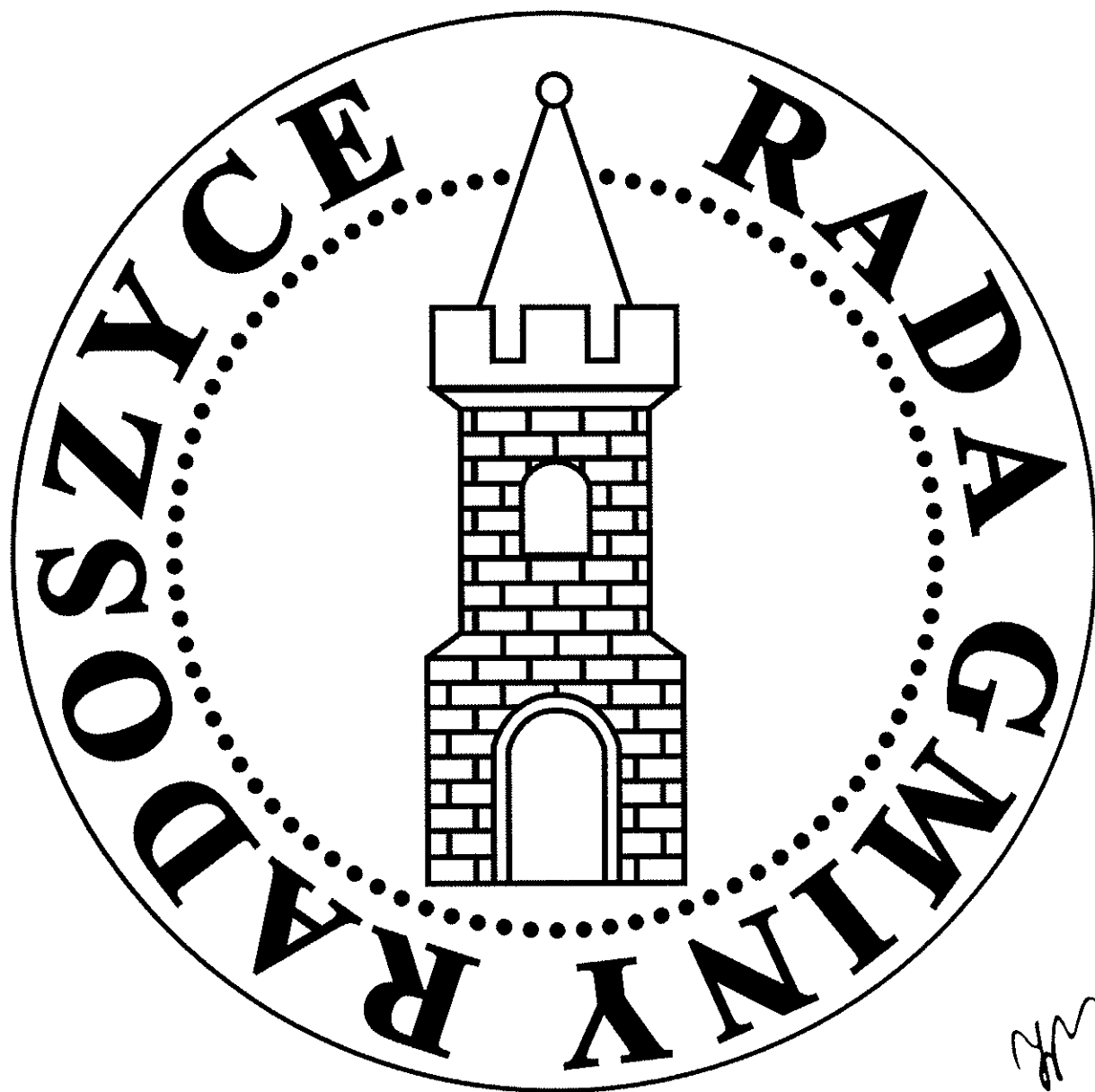

Ø 36 mm

1:1

Wzór nr 5 – Rysunek Pieczęci Ozdobnej Rady Gminy Radoszyce

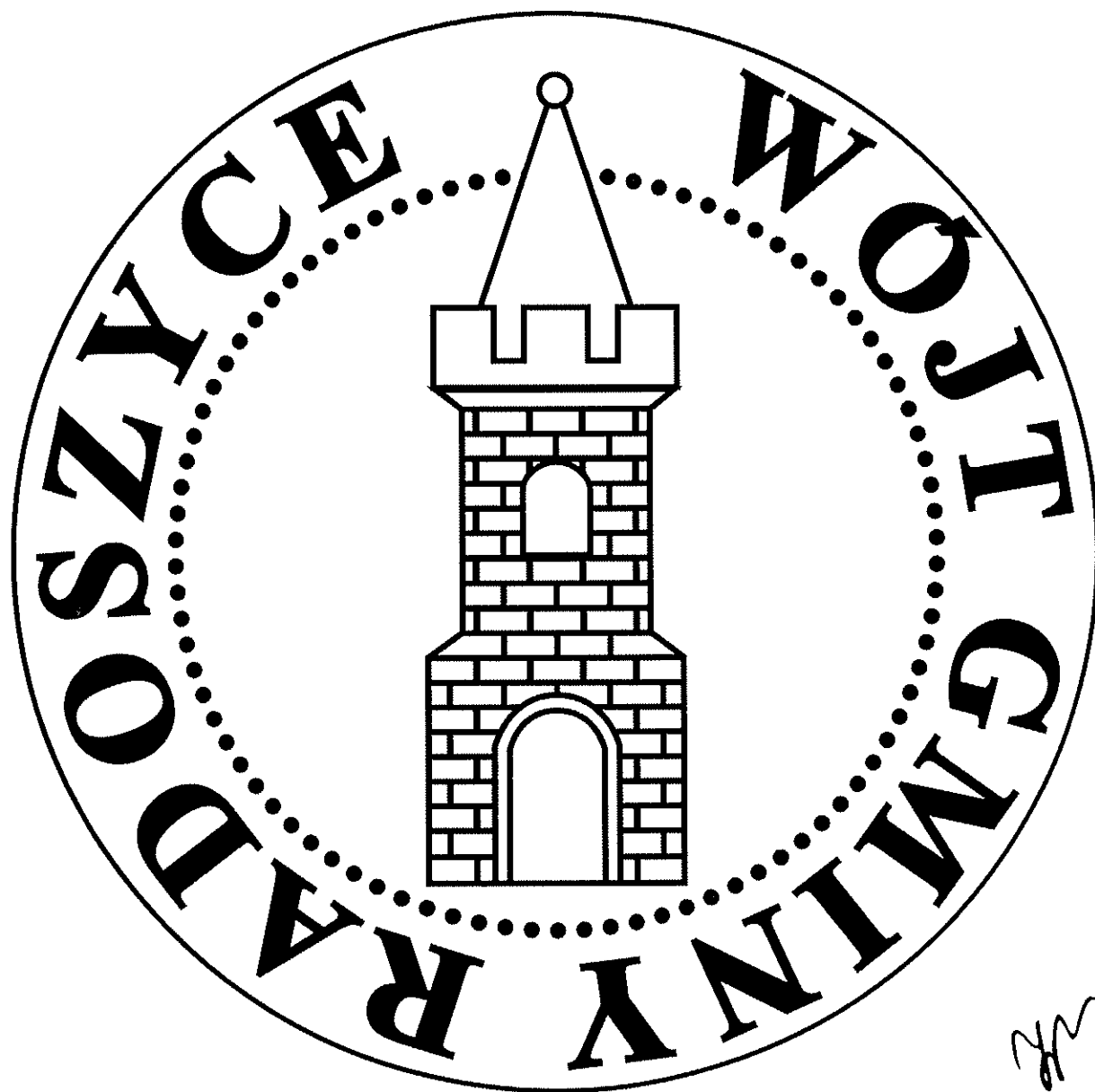

Ø 36 mm

1:1

Wzór nr 6 – Rysunek Pieczęci Ozdobnej Wójta Gminy Radoszyce

Ø 36 mm

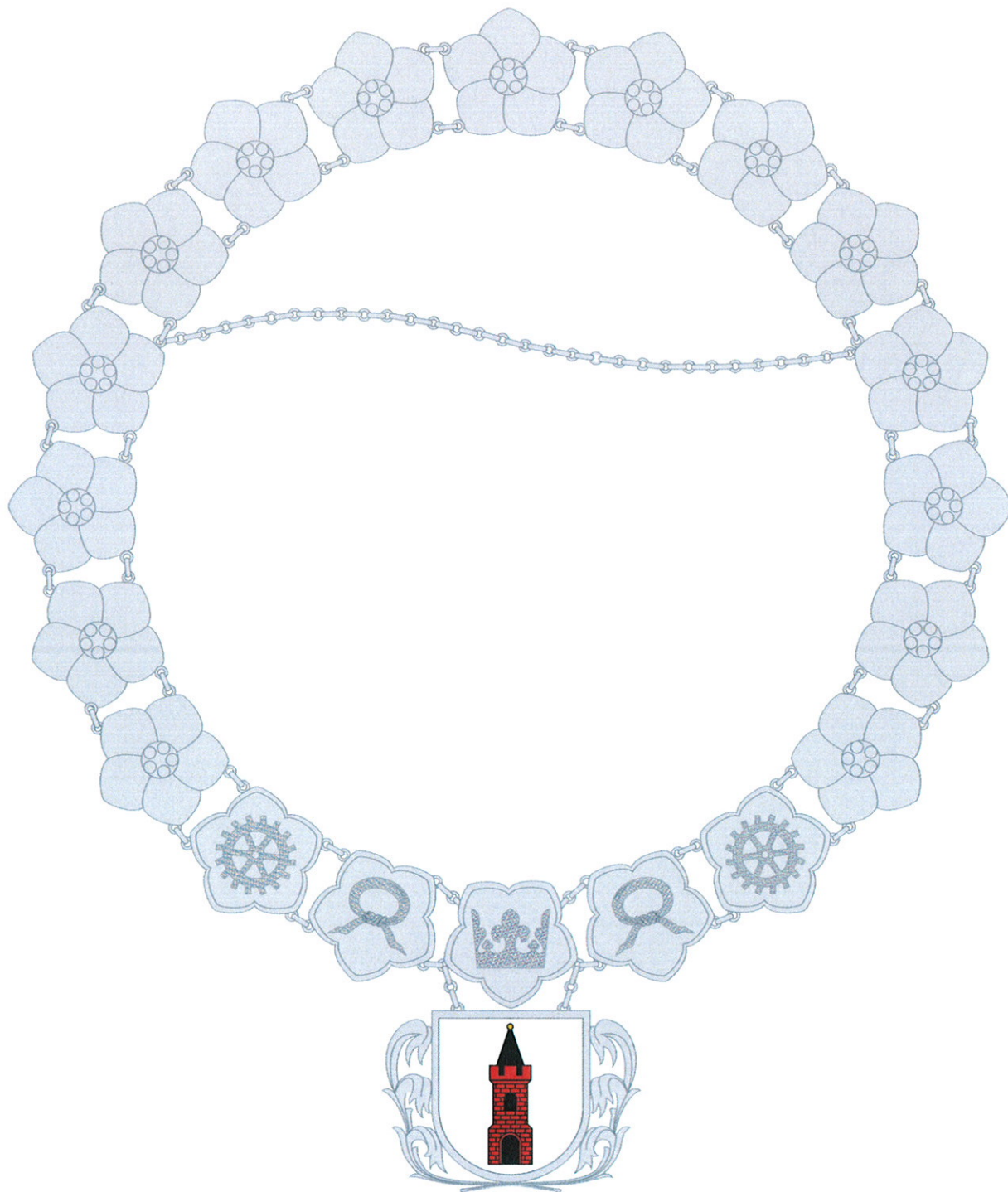

1:1

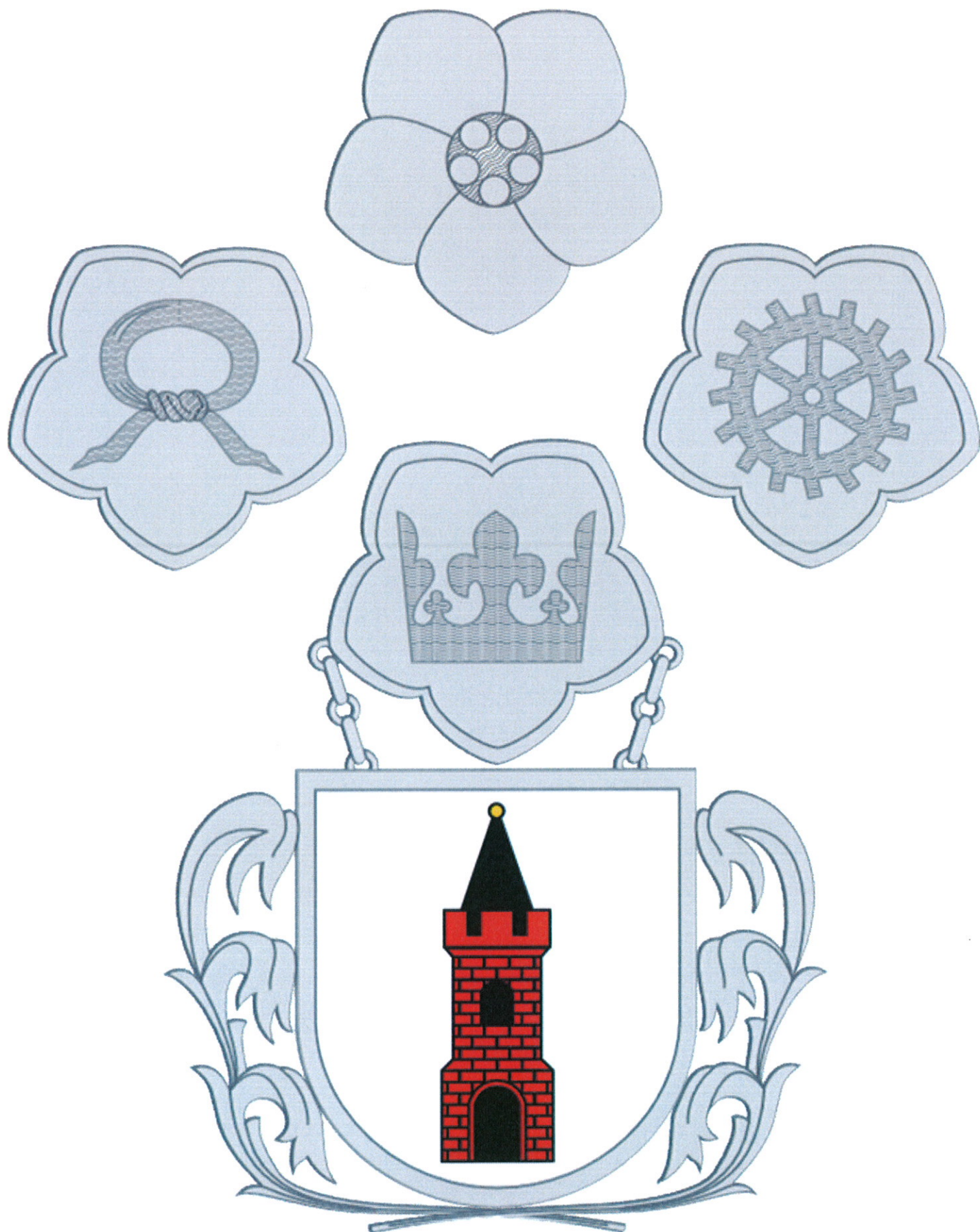
Wzór nr 7 – Rysunek projektu łańcucha Wójta Gminy Radoszyce

Wzór nr 8 – Rysunek projektu Łańcucha Przewodniczącego Rady Gminy Radoszyce

Wzór nr 9 – Elementy składowe łańcucha w skali 1:1

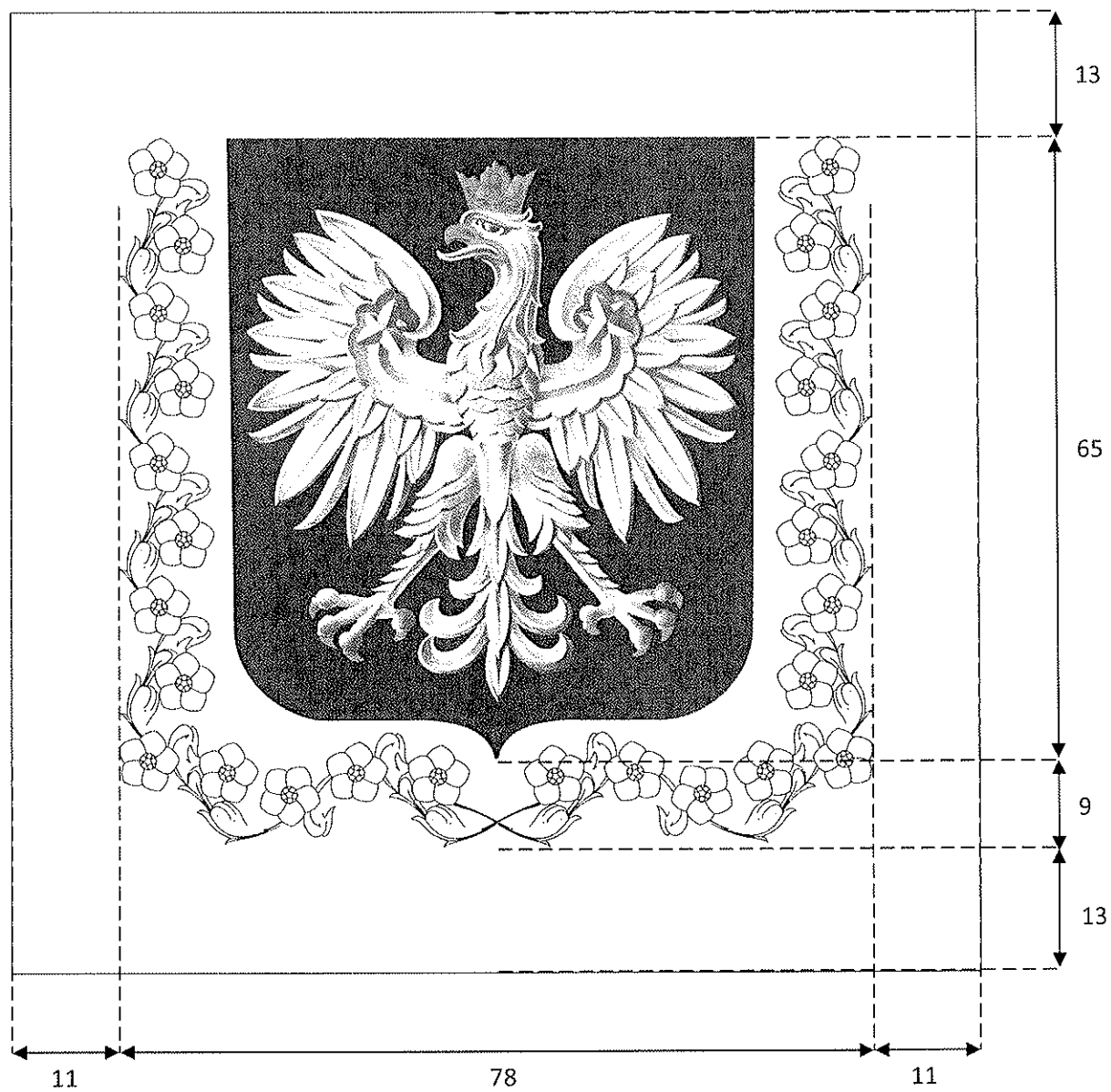
Wzór nr 10 – Sztandar Gminy Radoszyce – strona prawa

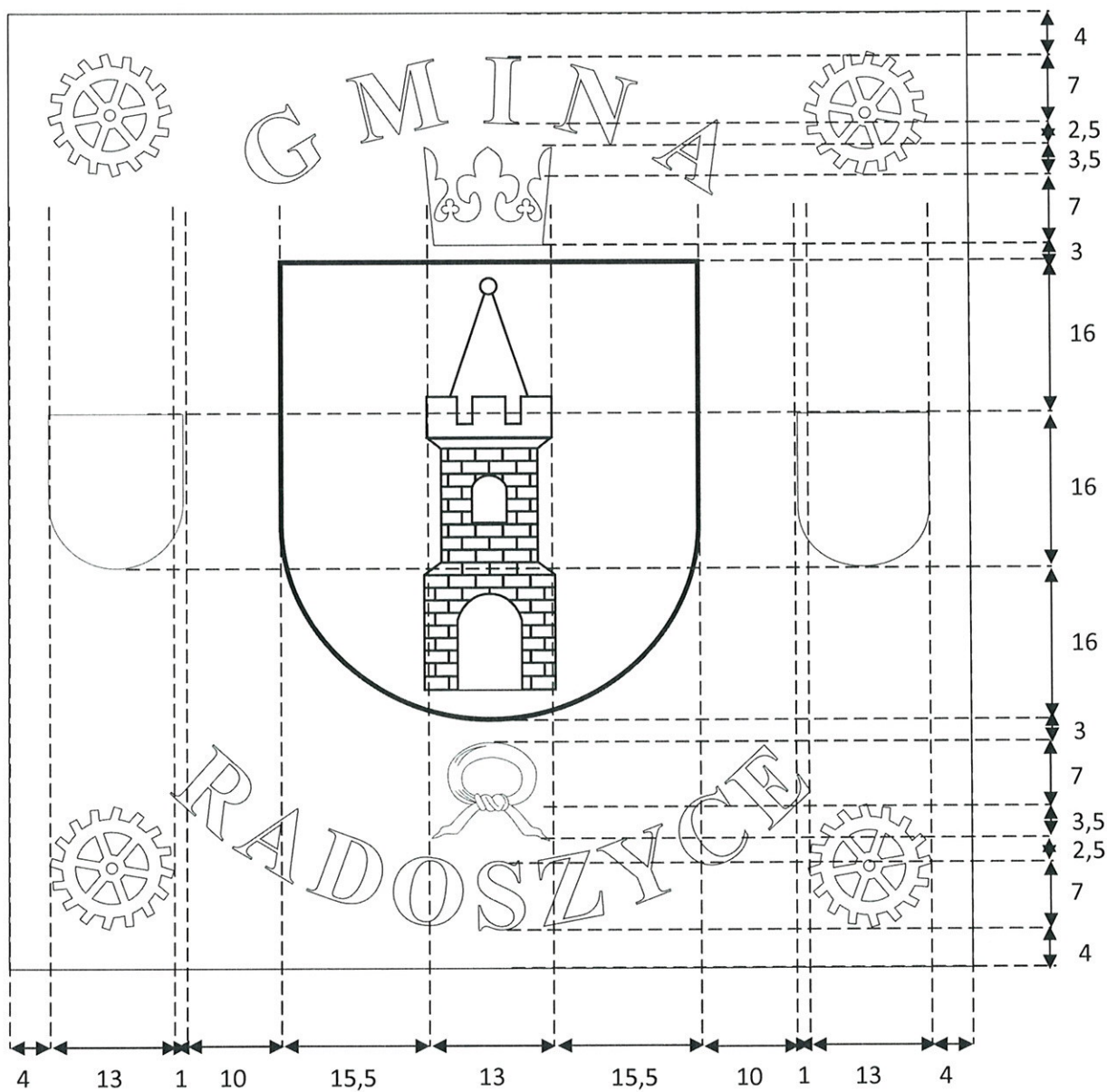
Wzór nr 10 a – Sztandar Gminy Radoszyce – strona lewa

Wzór nr 10 b – Konturowy rysunek projektu prawego płata sztandaru gminy Radoszyce z naniesionymi wymiarami

Wzór nr 10 c – Konturowy rysunek projektu lewego płata sztandaru gminy Radoszyce z naniesionymi wymiarami

PRZEWODNICZĄCA
 Rady Gminy
Agata Binkowska
 Agata Binkowska

REGULAMIN UŻYCIA SYMBOLI GMINY RADOSZYCE

DZIAŁ I. REGULAMIN UŻYWANIA HERBU GMINY RADOSZYCE

Herb Gminy Radoszyce w symboliczny sposób informuje o mieszkańcach, terytorium oraz o władzach samorządowych gminy. Prezentacje herbu gminy muszą być staranne, estetyczne i godne.

- 1) Herb Gminy Radoszyce – obok flagi – jest najważniejszym zewnętrznym znakiem rozpoznawczym – własnościowym gminy i symbolem lokalnej społeczności
- 2) Herb umieszczany jest w sali obrad Rady Gminy, w pomieszczeniach Urzędu Gminy oraz na budynkach, należących do samorządowych władz Gminy. Prawo do wykorzystywania herbu przysługuje Wójtowi i Radzie Gminy oraz podległym im instytucjom
- 3) Herb umieszczany jest z okazji publicznych uroczystości gminnych w miejscu ich odbywania
- 4) Herb umieszczany jest w innych miejscach za zgodą Wójta Gminy.
- 5) Herb umieszczany jest na pieczęciach herbowych, emblematach, insygniach i innych symbolach władz samorządowych Gminy
- 6) Herb umieszczany jest na drukach urzędowych Wójta i Przewodniczącego Rady Gminy Radoszyce.
- 7) Herb może być wykorzystywany w akcjach promocyjnych, prowadzonych przez agendy Gminy, działające z upoważnienia Wójta.
- 8) Użycie herbu przez instytucje, działające poza strukturami Gminy Radoszyce, także przez organizacje społeczne – zwłaszcza w celach handlowych i reklamowych – może nastąpić tylko za zgodą Wójta.
- 9) Używanie herbu Gminy wymaga zachowania wzoru, kolorystyki i proporcji zgodnie z wzorcami, znajdujących się w Urzędzie Gminy Radoszyce.
- 10) W pomieszczeniach urzędowych lub salach posiedzeń herb umieszcza się obok herbu państwowego, w drugiej kolejności.

DZIAŁ II. REGULAMIN UŻYWANIA FLAGI GMINY RADOSZYCE

Flaga Gminy Radoszyce w symboliczny sposób informuje o mieszkańcach, terytorium oraz o władzach samorządowych gminy. Należy troszczyć się, aby jej prezentacje były staranne, estetyczne i godne.

- 1) Flaga Gminy Radoszyce jest zewnętrznym znakiem rozpoznawczym lokalnej wspólnoty terytorialnej. Jest – obok herbu gminy – najważniejszym symbolem lokalnej społeczności.
- 2) Flaga z herbem współtworzy wystrój symboliczny sali obrad Rady Gminy oraz gabinetów Wójta i Przewodniczącego Rady Gminy.
- 3) Flagę Gminy podnosi się z okazji świąt państwowych i uroczystości lokalnych na budynkach lub przed budynkami, będącymi siedzibą samorządowych władz gminnych oraz w miejscach publicznych, wskazanych przez władze Gminy.
- 4) Flagę Gminy w dni powszednie podnosi się na budynkach władz gminnych.

- 5) Flaga Gminy może pozostawać na maszcie od świtu do zmroku. Jeśli pozostaje dłużej, musi być dobrze oświetlona.
- 6) Flaga nie może dotykać podłoża.
- 7) W dniach żałoby, ogłoszonej przez władze państwowe lub lokalne należy:
 - a) rano podnieść flagę na szczyt masztu, a następnie opuścić ją do połowy wysokości masztu,
 - b) wieczorem podnieść flagę do szczytu masztu, a następnie powoli opuszczać na dół,
 - c) jeśli flaga umieszczona jest na maszcie skośnym należy przewiązać ją czarną wstęgą.
- 8) Na jednym maszcie można podnieść tylko jedną flagę.
- 9) W przypadku podniesienia kilku różnych flag należy kierować się następującymi zasadami:
 - a) kolejność powinna odpowiadać hierarchii – państwowa, wojewódzka, powiatowa, gminna, służbowa, inne (np. szkoły, klubu sportowego, przedsiębiorstwa),
 - b) wśród flag zajmujących w hierarchii identyczne miejsce pierwszeństwo przysługuje zawsze fladze gospodarza,
 - c) wszystkie maszty muszą być jednakowej wysokości, a odległość między masztami nie może być mniejsza niż $\frac{1}{5}$ wysokości masztu,
 - d) wszystkie flagi muszą mieć jednakową szerokość,
 - e) szerokość flagi na maszcie stojącym nie może być mniejsza niż $\frac{1}{6}$ wysokości masztu oraz nie może być większa niż $\frac{1}{4}$ wysokości masztu; szerokość flagi na maszcie skośnym nie może być mniejsza niż $\frac{1}{3}$ długości masztu oraz nie może być większa niż $\frac{1}{2}$ długości masztu.
- 10) Flaga podniesiona musi mieć czytelne barwy i godło, nie może być brudna, pomięta i postrzępiona. Flagę zużytą należy ceremonialnie spalić, co jest jedynym godnym sposobem jej zniszczenia.
- 11) Używanie flagi Gminy wymaga zachowania wzoru, kolorystyki i proporcji zgodnie z wzorcami, znajdujących się w Urzędzie Gminy Radoszyce.
- 12) W pomieszczeniach urzędowych lub salach posiedzeń flagę umieszcza się obok flagi państwowej, w drugiej kolejności.

DZIAŁ III.

REGULAMIN UŻYCIA PIECZĘCI OZDOBNYCH GMINY RADOSZYCE

- 1) Dysponentem Pieczęci Ozdobnych Gminy Radoszyce (dalej zwanych pieczęciami herbowymi) są samorządowe władze lokalnej wspólnoty.
- 2) W posiadaniu samorządowych władz Gminy Radoszyce mogą znajdować się: tłok pieczętny do odciskania w tuszu, tłok pieczętny do odciskania w materiale plastycznym (wosk, lak) oraz tłok pieczętny do wykonywania odcisków tłoczonych w papierze.
- 3) Okrągła pieczęć herbowa zajmuje szczególne miejsce w systemie pieczęci władz samorządowych Gminy.
- 4) Odciski okrągłej pieczęci herbowej służą do uwierzytelniania szczególnie ważnych i uroczystych dokumentów, wydawanych przez władze samorządowe Gminy, a do takich należą: uchwały Rady Gminy, dyplomy i nominacje oraz umowy międzyregionalne.
- 5) Zgodę na odcisnięcie okrągłej pieczęci herbowej – zgodnie z zakresem uprawnień – wydaje Wójt lub Rada Gminy.
- 6) Odcisnięcie okrągłej pieczęci herbowej pod dokumentem kończy cykl kancelaryjnych prac nad dokumentem, jest poświadczeniem przeprowadzenia kancelaryjnej kontroli czystopisu i razem z podpisem Wójta lub Przewodniczącego Rady Gminy jest świadectwem nadania mocy prawnej postanowieniom dokumentu.

- 7) Okrągłe pieczęcie herbowe mogą być odciskane w tuszu o kolorze czerwonym, laku o kolorze czerwonym, tłoczone w papierze lub wyciskane w wosku o barwie naturalnej.
- 8) Odciski okrągłej pieczęci herbowej, wykonane w tuszu, wosku, laku lub tłoczone w papierze powinny być umieszczane na dokumencie bezpośrednio pod tekstem.
- 9) Szczególnie uroczyste dokumenty uwierzytelnione mogą być pieczęcią wykonaną w wosku umieszczoną w metalowej lub drewnianej puszcze, przywieszanej do dokumentu na jedwabnych sznurach o barwach gminy.
- 10) Miejszem ceremonialnego przechowywania i eksponowania okrągłej pieczęci herbowej jest gabinet Wójta.

DZIAŁ IV. REGULAMIN UŻYWANIA ŁAŃCUCHÓW WŁADZY GMINY RADOSZYCE

Łańcuch Przewodniczącego Rady Gminy oraz Łańcuch Wójta Gminy są insygniami władzy Gminy Radoszyce.

- 1) Łańcuch Przewodniczącego Rady Gminy używany jest podczas sesji Rady Gminy.
- 2) Łańcuch Wójta Gminy jest używany podczas uroczystości samorządowych i państwowych.
- 3) W każdym przypadku, kiedy łańcuchy nie są używane są deponowane u pracownika Urzędu Gminy odpowiadającego za ich zabezpieczenie.

DZIAŁ V. REGULAMIN UŻYWANIA SZTANDARU GMINY RADOSZYCE

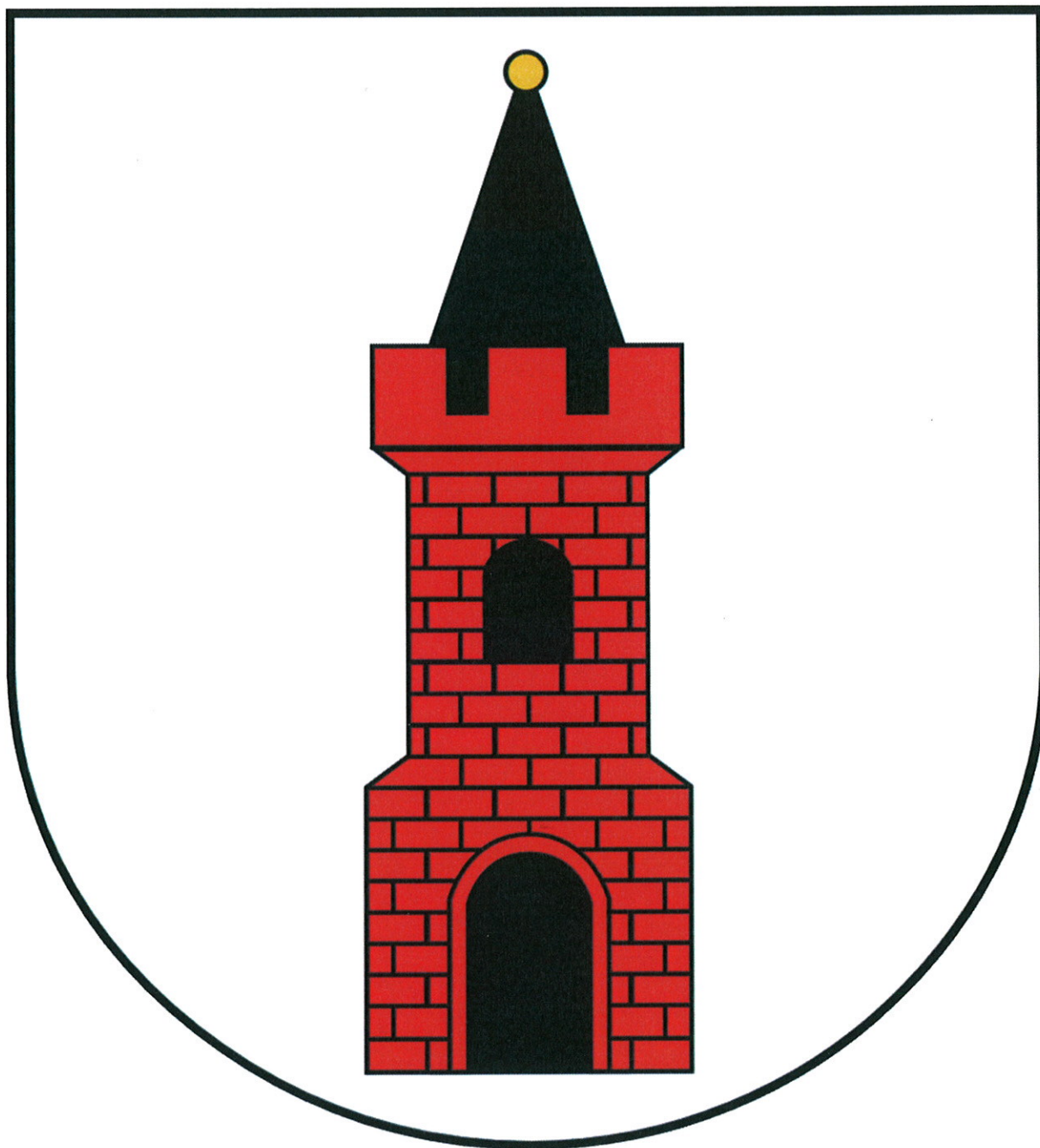
Sztandar jest uroczystym weksylium Gminy Radoszyce.

- 1) Sztandar Gminy Radoszyce umieszczany jest w miejscach obrad Rady Gminy oraz podczas uroczystości, świąt oraz rocznic państwowych i samorządowych, gdy bierze w nich udział Rada *in gremio* lub upoważniony jej organ.
- 2) O użyciu sztandaru decyduje Przewodniczący Rady.
- 3) W każdym przypadku, kiedy sztandar nie jest używany, jest deponowany u pracownika Urzędu Gminy odpowiadającego za jego zabezpieczenie.

PRZEWODNICZĄCA
Rady Gminy

Agata Binkowska

Załącznik nr 3
do Uchwały Nr XXXVII/222/2013
Rady Gminy Radoszyce
z dnia 28 listopada 2013 r.

Uzasadnienie heraldyczno-historyczne projektów symboli gminy Radoszyce

Spis treści

Wprowadzenie do heraldyki	3
Podstawowe zasady heraldyki	4
Charakterystyka gminy Radoszyce	5
Warunki przyrodnicze	6
Zabytki gminy	6
Rys historyczny gminy Radoszyce	7
Kalendarium ważniejszych wydarzeń w historii gminy Radoszyce	10
Tradycje heraldyczne na terenie gminy	11
Sfragistyka i heraldyka Radoszyc do czasów zaborów włącznie	11
Miejscowa heraldyka ziemska	13
Obecny herb gminy	18
Herb gminy Radoszyce	19
Flaga gminy Radoszyce	19
Baner gminy Radoszyce	19
Pieczenie gminy Radoszyce	19
Łańcuchy wójta i przewodniczącego rady gminy Radoszyce	20
Odznaka Honorowa Zasłużonego dla Gminy Radoszyce	20
Sztandar gminy Radoszyce	20
Kwestie techniczne	20

Wprowadzenie do heraldyki

Słowo herb pochodzi z czeskiego *erb*, co z kolei jest kalką niemieckiego *Erbe*, oznaczającego dziedzictwo. Już sama etymologia tego określenia wskazuje na sposób w jaki herby pojawiły się w naszym kręgu kulturowym. Te graficzne znaki związane były początkowo tylko z rodami rycerskimi, używane przez nie jako znaki rozpoznawcze na polu bitewnym. Pomysł powstał prawdopodobnie w dobie wypraw krzyżowych, kiedy zachodziła potrzeba odróżnienia od wroga obcego sobie rycerstwa, pochodzącego nierzadko z różnych krajów. Zbiór początkowo prostych figur szybko poszerzono, inspirując się m.in. zaobserwowanymi w czasie krucjat wzorami na orientalnych dziełach sztuki. Do Polski, herby dotarły w XIII wieku, prawdopodobnie z Niemiec i Czech przez Śląsk¹.

Herby miejskie pojawiły się w naszym kraju niemal równocześnie z rodowymi. Nowe formy samorządności nadawane miastom od XIII wieku wymagały wprowadzenia dla ich odpowiedniej symboliki, podkreślającej ową samorządność. Herby miejskie umieszczano głównie na pieczęciach².

Herby ziemskie, które są głównym obiektem naszego zainteresowania, symbolizować miały wszelkie terytoria, różniące się rozmiarami i rangą polityczną. Najstarsze herby ziemskie w Polsce pojawiły się jako herby księstw dzielnicowych w XIII wieku. Pierwsze znane przedstawienie pochodzi z co najmniej 1222 roku i zawiera konną postać księcia Kazimierza I opolsko-raciborskiego, trzymającego tarczę ze śląskim orłem. Użycie tego ptaka w różnych wariantach szybko stało się powszechne na ziemiach polskich. Dawne herby księstw niejednokrotnie przekształciły się w herby województw i niektóre ich elementy możemy podziwiać do dzisiaj³.

Gminy są uprawnione do posiadania herbu dopiero od 1990 roku, zgodnie z ustawą z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, której odpowiedni punkt mówi, że w gestii gminy leży: *podejmowanie uchwał w sprawach: herbu gminy, nazw ulic i placów publicznych oraz wznoszenia pomników*⁴. Należy zauważyć, że ustawa z niewiadomych powodów omijała flagi. 29 grudnia 1998 r. zmodyfikowano ten zapis. Stosowny artykuł otrzymał nowe brzmienie: *Jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać, w drodze uchwały organu stanowiącego danej jednostki, własne herby, flagi, elementy oraz insygnia i inne symbole*. Wzory symboli, o których tu mowa, muszą być ustanawiane, co mocno zaakcentowała nowela do ustawy, w zgodzie z zasadami heraldyki, weksylologii i z uwzględnieniem miejscowej tradycji historycznej. Symbole przyjęte przez lokalne władze ustawodawcze podlegają zaopiniowaniu, co też określiła poprawiona ustawa, przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej⁵. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji rozporządzeniem z dnia 20 stycznia 2000 r. powołał 13-to osobową Komisję Heraldyczną, czuwającą nad poprawnością projektowanych herbów. Wnioski wpływające do Komisji Heraldycznej powinny zawierać barwne projekty rysunkowe herbów i flag (po dwa egzemplarze), ich opis, uzasadnienie merytoryczne oraz tekst uchwały o przyjęciu projektów przez jednostki samorządowe⁶. Opinia Komisji Heraldycznej – zgodnie z prawem – powinna zostać sformułowana w ciągu trzech miesięcy od złożenia prośby.

¹ A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 29

² A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 64

³ A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 86-88

⁴ *Dziennik Ustaw*, 1990, nr 16, poz. 95, art. 18, pkt. 13

⁵ *Dziennik Ustaw*, 1998, nr 162, poz. 1126, art. 5

⁶ S. K. Kuczyński, „Komisja Heraldyczna rozpoczęła działalność”, *Biuletyn PTH*

Podstawowe zasady heraldyki

Heraldyka polska nigdy nie wypracowała jednolitego systemu heraldycznego, ani żadnego powszechnego zbioru zasad. Tworząc herby trzeba postępować zgodnie ze wskazówkami proponowanymi przez autorów współczesnych publikacji o charakterze heraldycznym, którzy zasady tworzyli w oparciu o niekompletne prace dawnych heraldyków polskich i opracowania zachodnie.

Podstawowymi elementami herbu są tarcza i godło. Kształty tarczy herbowej zmieniały się na przestrzeni lat. Pierwsze tarcze na ziemiach polskich, tak zwane gotyckie miały, zgodnie z ówczesną stylizacją, spód wycięty w łuk ostry. Wiek XV i Renesans przyniósł powrót do form Antyku, między innymi do łuków półkolistych i tak właśnie wycięte są spody ówczesnych tarcz – tak zwanych hiszpańskich. W zestawieniu tym pominiemy następną modę umieszczania herbów na wyszukanych tarczach o barokowo i rokokowo zdobionych kartuszach. Kolejnym typem tarczy, który nas interesuje jest XVIII i XIX wieczna tarcza francuska, upowszechniona w polskiej heraldyce przez twórców Albumu Heroldii Królestwa Polskiego, tworzących nowe herby na potrzeby miast, które dokumentacje swych herbów utraciły. Tarcza ta jest niemal prostokątna, z zaokrąglonymi dolnymi rogami i małym ostrzem pośrodku spodu⁷.

Współcześnie zaleca się projektowanie herbów z wykorzystaniem tarczy hiszpańskiej, ze względu na jej prostotę, przejrzystość i względną pojemność, oraz nawiązanie do złotego wieku w historii Polski.

Godło, czyli figura kładziona na tarczy, to najistotniejszy element herbu. Zasadniczo każda figura, poddana odpowiedniej stylizacji, może stać się godłem herbowym. Oczywiście należy unikać takich absurdalnych i niekojarzących się z heraldyką figur jak pojazdy czy fabryki. Godło, lub godła powinny być umieszczone centralnie i wypełniać tarczę herbową, ale nie dotykać do brzegów (wyjątkiem są tu np. przedstawienia wody, ziemi, lub murów obronnych). Nie zaleca się stosowania dodatkowych podziałów tarczy celem umieszczenia kilku godeł (poza wyjątkami), ale umieszczenie figur na jednym, wspólnym polu⁸.

Ścisłym regułom podlegają też barwy w herbie. W Polsce wyróżnia się 7 tak zwanych tynktur heraldycznych: złoto, srebro, czerwień, błękit, zieleń, czerń. Czasami dodaje się do tego barwę cielistą, purpurową i brunatną. W powyższym wyliczeniu wyróżnia się dwa metale – złoto i srebro, zaś resztę określa się mianem barw. Oczywiście najszlachetniejsze są kolejno złoto i srebro. Czerwień, jako barwa życiodajnej krwi, również stoi wysoko w hierarchii kolorów. Łączenie barw i metali reguluje zasada alternacji heraldycznej, która zabrania sąsiedzowania dwóch barw i dwóch metali. Wyjątkiem jest barwa czarna i cielista, które mogą sąsiedzować ze wszystkim. Zasada alternacji ma na celu wyróżnienie godeł z tarczy, tak aby herb był czytelny nawet z dużej odległości. Obowiązuje ona również w przypadku flag^{9 10}.

Pokrótkie należy powiedzieć też o języku opisywania herbów, zwanym blazonowaniem. Podstawową jego własnością jest opisywanie herbu od strony rycerza trzymającego tarczę, w związku z tym strony w opisie są odwrotne niż te, wynikające z rysunku. Kolejne zasady blazonowania, zaproponowane przez Alfreda Znamierowskiego, opisywanie nakazują rozpocząć od podania barwy pola, następnie zaś – figur. Barwy figur podajemy po określeniu ich nazwy i położenia. Istnieją położenia niektórych godeł,

⁷ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 16

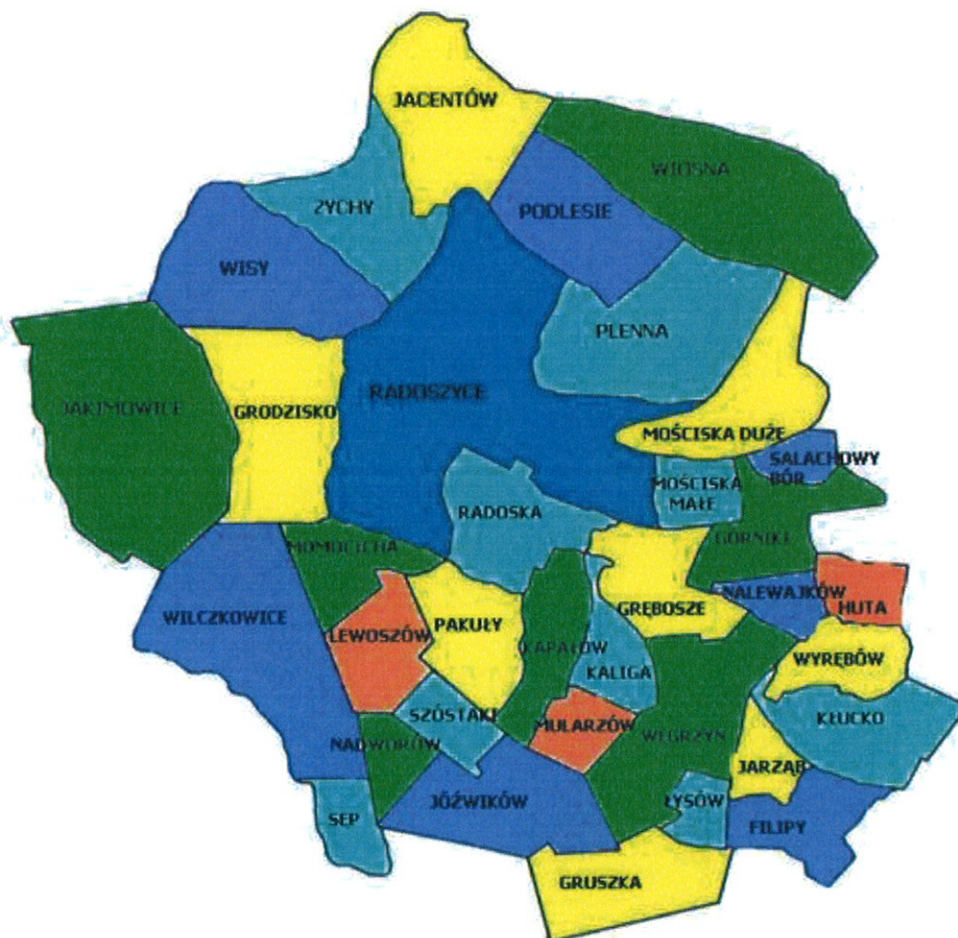
⁸ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 29

⁹ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 38-42

¹⁰ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 35

uznawane za standardowe i wówczas ich nie określamy. Na przykład dla miecza jest to położenie ostrzem w dół. W przypadku położenia odwrotnego do naturalnego, używa się określenia „na opak”. Miecz ostrzem w górę będzie zatem położony na opak. Istnieje 9 głównych stref, które określają położenie figur w herbie. Są to kolejno – prawy górny róg, środek głowicy, lewy górny róg, na prawo od środka, środek tarczy (położenie standardowe), na lewo od środka, na prawo od ostrza, ostrze (podstawa), na lewo od ostrza. Nazwy tych miejsc nie są ustalone i dopuszcza się inne określenia, jeśli tylko opisują one położenie precyzyjnie¹¹.

Charakterystyka gminy Radoszyce

Rysunek 1: Podział gminy Radoszyce na sołectwa¹²

Gmina Radoszyce to gmina wiejska położona w północno-zachodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie koneckim. Graniczy z sześcioma gminami: Ruda Maleniecka, Końskie, Smyków, Mniów, Łopuszno, Słupia Konecka. W skład gminy Radoszyce wchodzi 35 sołectw: Filipy, Górniki, Grębosze, Grodzisko, Gruszka, Huta, Jacentów, Jakimowice, Jarząb, Józwicków, Kaliga, Kapałów, Kłucko, Lewoszów, Łysów, Momocicha, Mościska Duże, Mościska Małe, Mularzów, Nadworów, Nalewajków, Pakuły, Plenna, Podlesie, Radoska, Radoszyce, Salachowy Bór, Sęp, Szóstaki, Węgrzyn, Wilczkowice, Wiosna, Wisy, Wyrębów, Zychy. Miejscowości bez statusu sołectwa: Jakimowice-Kolonia, Kłucko-

¹¹ A. Znamierowski, *Herbarz Rodowy*, Warszawa 2004, s. 79-85

¹² Źródło: BIP gminy Radoszyce

Kolonia, Leśniczówka Krzyżówki, Posada, Przegrady¹³. Na powierzchni 146,71 km² mieszka tutaj około 9170 ludzi¹⁴.

Warunki przyrodnicze

Pod względem fizyczno-geograficznym, gmina Radoszyce leży na Wyżynie Małopolskiej, u podnóża Gór Świętokrzyskich, w północno – zachodniej części województwa świętokrzyskiego. Południowy skrawek Gminy, w rejonie Jakimowic, obejmuje część Pasma Oblęgarskiego, zaś zachodnia część gminy to Wzgórza Opoczyńskie. Spośród 14 671 ha, jakie zajmuje Gmina, 8 291 ha zajmują użytki rolne, 5 581 – lasy i grunty leśne, 95 – rozlewiska wodne, zaś 704 – pozostałe grunty. W zalesieniu dominuje sosna, rzadziej występuje brzoza, jodła i olcha. Teren gminy Radoszyce w całości znajduje się w granicach Konecko-Łopuszańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na szczególną uwagę zasługują obszary ekologiczne znajdujące się w okolicy wsi Zychy, Jacentów-Sokołówka i Radoszyce-Piszcząca. Znajdują się tam odpowiednio: ostoja cietrzewia, charakterystyczne ekosystemy łąkowo-bagienne, siedliska bobra¹⁵.

Zabytki gminy

Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, do rejestru zabytków na terenie gminy wpisany jest jedynie kościół parafialny p.w. świętych Apostołów Piotra i Pawła z XVII wieku¹⁶. Cennymi obiektami są także pozostałości zespołu podworskiego z najcenniejszym zabytkiem w postaci piwnicy tzw. „Winiarni” z XVI wieku, cmentarz żydowski, częściowo zachowany układ urbanistyczny Radoszyc, oraz liczne przydrożne figurki z XIX wieku¹⁷.

Fot 1: Kościół parafialny w Radoszycach¹⁸

Fot 2: Jedna z licznych kapliczek przydrożnych na terenie Gminy¹⁹

Fot 3: Słup przydrożny, obecnie na cmentarzu²⁰

¹³ Informacje Gminy

¹⁴ Informacja Gminy

¹⁵ Strategia rozwoju Gminy

¹⁶ Informacje NID

¹⁷ Informacja Gminy

¹⁸ Fot.: Kamil Wójcikowski

¹⁹ Fot.: Gmina Radoszyce

²⁰ Fot.: Gmina Radoszyce

Rys historyczny gminy Radoszyce

Ponieważ, jak się dalej okaże, podstawą symboliki gminy Radoszyce będzie symbolika siedziby władz Gminy, ograniczymy się jedynie do podania zarysu historii Radoszyc.

Miejscowość Radoszyce powstała na starym szlaku handlowym zwanym „Via Magna”, który prowadził na Ruś i Węgry. Wieś, założona na śródleśnej polanie, była na tym szlaku jednym z licznych przystanków, wśród których znajdowały się także Piotrków Trybunalski, Przedbórz, Chęciny, Kielce, Bodzentyn, Siemno, Solec, Sandomierz. Najwcześniejsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1218 roku, kiedy to wymieniany jest Jan, syn Radosza, od którego imienia przybrała nazwę osada. W roku 1364 zorganizowano radoszycką parafię, pierwotnie była tutaj tylko królewska kaplica myśliwska. Łacińska inskrypcja na froncie budowli, sugeruje, że pierwsza kaplica powstała tu już w 1004 roku. W czasach piastowskich, Radoszyce stanowiły własność królewską. Według Jana Długosza, król Kazimierz Wielki, prawdopodobnie około 1370, nadał Radoszycom prawa miejskie. Jak na własność królewską przystało, w Radoszycach zbudowano dwór (wzmiankowany już w 1369), czy raczej zamek, będący miejscem postoju orszaku królewskiego w czasie licznych podróży po zarządzanym kraju. Wiadomo, że w zamku często zatrzymywał się Władysław Jagiełło, który był żywotnie zainteresowany losami miasta. Jagiełło nadał (lub, gdy przyjąć wersję Długosza – potwierdził) w 1428 Radoszycom prawa miejskie. Przywilej powoływał wójtostwo, przyznawał miastu dwie wsie – Radoska i Grodzisko, prawa do targu i 2 jarmarków oraz prawo składu kamienia młyńskiego. W 1546 miasto uzyskało zwolnienie z opłaty targowej i ceł wewnętrznych w całym kraju oraz ważne udogodnienia w handlu solą. W czasach późniejszych zwiększono liczbę, jarmarków do 12, zawiązały się cechy szewców, kołodziejów i rzeźników.

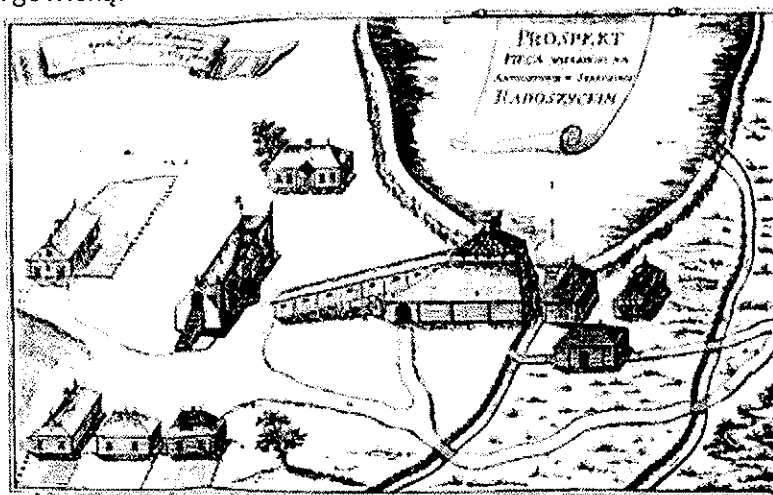
Już w późnym średniowieczu, na terenie dzisiejszej Gminy, zaczął rozwijać się przemysł kuźniczy i hutniczy, kwitło także rzemiosło i handel. Energii do kuźnic i hut dostarczały koła wodne na licznych średniej wielkości okolicznych rzekach. Świadectwem rozwoju miejscowego przemysłu są wymienione w źródłach z XVII w. istniejące do dziś nazwy osad: Hucisko Lewoszów, Hucisko Kapałów, Hucisko Mularzów, Hucisko Łysaków, Hucisko Nalewajków, Hucisko Jóźwików – wywodzące się od hut i imion hutników. W 1765 roku 9 z 16 osiedli w kluczu radoszyckim nosiło nazwę Huta, zaś 2 – Ruda. Huty i kuźnice zużywały wielkie ilości drewna, a powstałe w związku z tym poręby zamieniano na pola uprawne. Od XVI do XVIII przy stawie Łąceń na Grodzisku działała kuźnica. W 1564 czynnych było 5 hut szklanych.

Rysunek 2: Radoszyce na mapie Tabula Regni Poloniae et Ducatus Lithuaniae

W XVI wieku powołano w Radoszycach starostwo niegrodowe. Urząd starosty radoszyckiego, oraz dochody ze wsi i majątków, był odtąd powierzany zasłużonym poddanym królewskim. Starosta był zobowiązany opłacać kwartę na wojsko, nie posiadał uprawnień administracyjnych i sądowych.

Wiek XVII i pierwsza połowa XVIII wieku stały pod znakiem wojen i kryzysu, który nie ominął także Radoszyc. Królewszczyzna została zaniedbana, upadł przemysł. W drugiej połowie XVIII wieku odnowę tego przemysłu podjął ostatni dożywotni starosta radoszycki – Jacek Małachowski. Zbudował on m.in. w 1781 roku wielki piec – hutę w pobliskim Antoniowie. Wielkość produkcji tego zakładu przewyższała produkcję innych krajowych zakładów. Antoniów pracował głównie dla przemysłu zbrojeniowego. Radoszyckie zakłady odlewały m.in. kule armatnie i armaty, wyrabiano również podwozia do armat i wozów taborowych na potrzeby wojska. Produkcja w zakładzie została przerwana w 1793 przez Konfederację Targowicką.

Rysunek 3: Prospekt manufaktur radoszyckich

Wiek XVII to początek historii Żydów w Radoszycach, którzy właśnie wtedy założyli tutaj swoją gminę. W XVII wieku dysponowali już synagogą, cmentarzem, mykwą i chederem. Wiek XVIII to dominacja chasydów. W Radoszycach urodził się Issachar Beer (1765-1843), uczeń „Widzącego z Lublina”.

W roku 1794 miejscowy przemysł ucierpiał w wyniku walk prowadzonych z Rosjanami i Austriakami w czasie Insurekcji Kościuszkowskiej. 16 listopada 1794 w Radoszycach złożyły broń oddziały powstańcze. W roku 1795 nastąpił III rozbiór Polski i radoszyckie zakłady przeszły pod zarządek Austrii.

Krótki okres austriacki zakończył się w 1807, kiedy tereny tzw. Nowej Galicji trafiły do Księstwa Warszawskiego, a następnie do Królestwa Kongresowego. W 1810 roku mieszkało tutaj 1399 osób. W roku 1821 zmarł Jacek Małachowski i dobra radoszyckie stały się na powrót własnością państwową. Z czasem utrwaliła się dla nich nazwa Ekonomia Radoszycka. W I połowie XIX wieku podjęto jeszcze jedną próbę odtworzenia miejscowego przemysłu. Stanisław Staszic stworzył ambitną koncepcję Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Zajęto się regulowaniem rzek i tworzeniem zapór na potrzeby energetyczne przemysłu. W roku 1824 w dobrach radoszyckich działało 6 kopalń i 1 wielki piec, który niestety spłonął w 1839. Zapoczątkowało to ostateczny upadek miejscowego przemysłu. Zalewane wodami gruntowymi kopalnie nie były odtwarzane, ludność ubożała i odchodziła do rolnictwa. Radoszyce ominęła także lokalizacja nowej sieci drogowej i kolejowej. W roku 1827 mieszkało tu 476 Żydów (29,3% populacji).

Ostatnim mocnym akcentem w upadku miasta była utrata praw miejskich w 1869. W 1880 liczba mieszkańców sięgała 3000, zaś w 1905 – 5379. Z rokiem 1905 związane jest ciekawe wydarzenie. Zebranie chłopów w gminie Radoszycy podjęło uchwałę o sporządzaniu pism urzędowych po polsku.

Zniszczenia wojenne I wojny światowej nie ominęły Radoszyc. W wyniku działań wojennych, liczba mieszkańców spadła do 3344 (1921) i nie powróciła już do przedwojennego stanu. Ostatni spis przed II wojną światową mówił o 4500 osobach, z czego 3200 Żydów.

II wojna światowa odcisnęła trwałe piętno na terenie Gminy. Działał tutaj oddział majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, który założył w Radoszycach konspiracyjny „Obwód Radoszycki”. Liczba ludności żydowskiej spadła w pierwszych latach okupacji o połowę, do 2000. Liczbę tę ostatecznie wywieziono w latach 1941/42. Aktywność partyzantów w okolicy skłoniła hitlerowców do odwetowej pacyfikacji Radoszyc. W dniach 3 – 4 września 1944, hitlerowcy otoczyli miejscowość i spędzili mieszkańców na rynek. Do egzekucji nie dopuścili jednak partyzanci z GL, ale wielogodzinna bitwa doprowadziła do całkowitego zniszczenia Radoszyc.

29 września 1944 r. pod Gruszką, odległą o 8 kilometrów od Radoszyc, rozegrała się jedna z największych bitew partyzanckich w okresie II wojny światowej na ziemiach polskich. W bitwie tej połączone oddziały GL, AL i sowieckiej partyzantki (ok. 1,5 tys. ludzi), po całodziennej bitwie z Niemcami (5 tys. ludzi z czołgami i artylerią) odparły ten zmasowany atak przerywając zaciskający się pierścień okrążenia wroga.

Po roku 1945 nastąpiła żywiołowa odbudowa Radoszyc, która niestety zatarła historyczne ślady. Można jednakże rozpoznać zarysy dawnego układu urbanistycznego z rynkiem i siecią ulic. Obecnie miejscowość jest osadą, ośrodkiem wymiany towarowej i usług dla rolnictwa. Bezpośrednio po wojnie powiat konecki włączono do województwa łódzkiego, od 1950 – do kieleckiego. Reforma administracyjna z 1975 zniósła powiaty, gmina Radoszycy pozostała jednak w Kieleckiem. W roku 1999 powołano województwo świętokrzyskie i odtworzono powiat konecki^{21 22}.

²¹ Praca zbiorowa, *Miasta Polskie w Tysiącleciu*, t. 1, str. 534-535

²² Informacje Gminy

Kalendarium ważniejszych wydarzeń w historii gminy Radoszyce

- 1004 – rzekomy rok budowy pierwszej kaplicy na terenie Radoszyc,
- 1218 – pierwsza wzmianka pisana o Radoszycach,
- 1369/70 – według Długosza lokacja miasta przez Kazimierza Wielkiego,
- 1428 – prawa miejskie magdeburskie, nadane przez Władysława Jagiełłę,
- 1456 – kolejne przywileje,
- XVI wiek – początek radoszyckiego przemysłu,
- 1615 – przywilej Zygmunta III Wazy, zezwalający na osiedlanie się Żydom,
- 1781 – budowa wielkiego pieca w Antoniowie,
- 1793 – Targowica przerywa działanie wielkiego pieca,
- 1794 – kapitulacja wojsk insurekcji kościuszkowskiej w Radoszycach,
- 1795 – Radoszyce w Nowej Galicji,
- 1807 – Radoszyce w Księstwie Warszawskim,
- 1815 – Radoszyce w Królestwie Kongresowym, województwie krakowskim, ze stolicą w Kielcach,
- 1821 – umiera Jacek Małachowski, początek rządowego programu budowy SOP,
- 1837 – Radoszyce w guberni krakowskiej, ze stolicą w Kielcach,
- 1839 – początek upadku przemysłu w Radoszycach,
- 1841 – przemianowanie nazwy guberni na kielecką,
- 1845 – połączenie guberni kieleckiej z radomską,
- 1867 – odtworzenie guberni kieleckiej,
- 1869 – Radoszyce zdegradowane do rangi wsi,
- 1905 – zebranie chłopów radoszyckich podjęło uchwałę o pisaniu wszystkich pism urzędowych w języku polskim,
- 1919 – Radoszyce w województwie kieleckim, powiecie koneckim II RP,
- 1938 – powiat konecki przeniesiony do województwa łódzkiego,
- 1939 – powiat konecki w Generalnym Gubernatorstwie,
- 1944 – bitwa w obronie mieszkańców Radoszyc przed egzekucją, bitwa pod Gruszką
- 1945 – powiat konecki w województwie łódzkim,
- 1950 – powiat konecki w województwie kieleckim,
- 1975 – likwidacja powiatów, gmina Radoszyce w województwie kieleckim,
- 1999 – odtworzenie powiatu koneckiego, powołanie województwa świętokrzyskiego.

Tradycje heraldyczne na terenie gminy

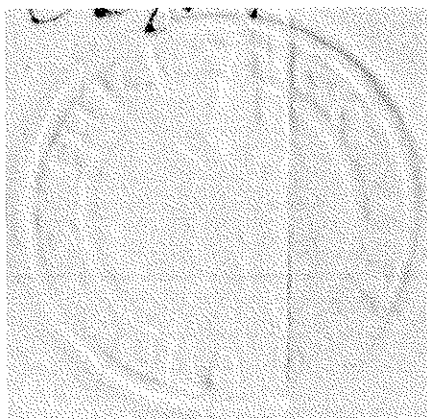
Sfragistyka i heraldyka Radoszyc do czasów zaborów włącznie

Radoszyce posiadały prawa miejskie od XIV wieku do 1869 roku. Z tego okresu zachowały się odciski pieczęci miejskich. Oryginały odcisków znajdują się w Zbiorze pieczęci Wittyga w Muzeum Narodowym w Krakowie oraz w AGAD.

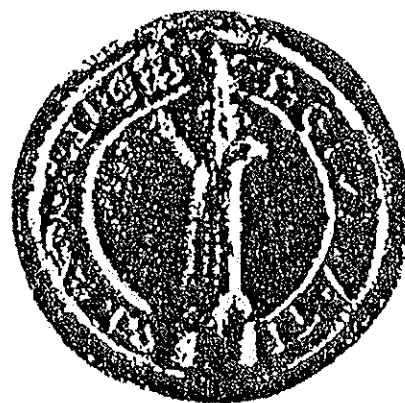
Pierwsza znana pieczęć została sprawiona w XVI. Zachowały się jej odciski na dokumencie z 1565 i 1792. Henryk Seroka datuje tę pieczęć na rok 1540. Pieczęć jest, okrągła, o średnicy ok. 29 mm. W polu pieczęci znajduje się wieża z wejściem, pojedynczym oknem, z trzema blankami i trójkątnym daszkiem. Wyraźnie widać zarys tworzących wieżę cegieł. Charakterystyczne jest, że rysunek wieży nakłada się częściowo na otok, rozdzielając legendę, która głosi S(IGILLUM) CIVITATI | S • RADOSHICE(NSIS)^{23 24}. Pionowa kreska oznacza miejsce, gdzie legenda jest rozdzielona przez wieżę. Na godzinie 12 w otoku znajduje się krzyżyk, oddzielający słowa legendy, co w połączeniu z zachodzącą na otok wieżą wygląda, jakby wieża była zwieńczona krzyżykiem.

Fot 4: Odcisk pieczęci Radoszyc na dokumencie z 1540 roku²⁵

Fot 5: Odcisk pieczęci Radoszyc na dokumencie z 1565 roku²⁶

Fot 6: Odrys pieczęci Radoszyc z 1540 roku²⁷

Kolejna zachowana pieczęć przyłożona została na dokumentach z 1777 i 1778. Pieczęć okrągła, o średnicy ok. 38 mm. W polu pieczęci, jak poprzednio, znajduje się wieża z pojedynczym oknem i wejściem, trzema blankami i trójkątnym daszkiem zwieńczonym kulą. Tym razem nie da się rozpoznać zarysu cegieł. Nowością jest wypełnienie pustego pola damaskinazem^{28 29}. Godło z tej pieczęci jest bardziej kształtne i proporcjonalne w stosunku do pieczęci z 1540, bardziej odpowiadające regułom sztuki heraldycznej.

²³ K. Głowacki, *Heraldyka historycznych miast regionu sandomiersko-kieleckiego XIII-XX w.*, Kielce 2001, s. 156

²⁴ H. Seroka, *Herby miast małopolskich do końca XVIII wieku.*, Warszawa 2002, str. 146.

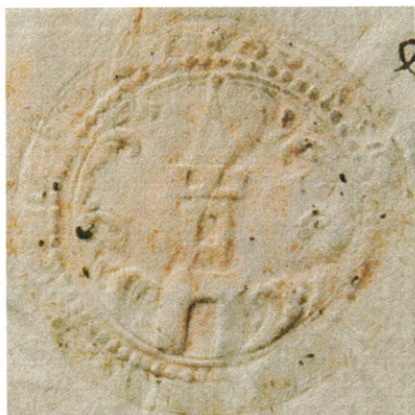
²⁵ Muzeum Narodowe w Krakowie, *Zbiór pieczęci Wittyga Dokumenty z piecz. m. Radoszyce*, nr inw. MNK VIII-rkps-562/1-3

²⁶ AGAD, ASK IV, ks. 3, nr 533

²⁷ K. Głowacki, *Heraldyka historycznych miast regionu sandomiersko-kieleckiego XIII-XX w.*, Kielce 2001, s. 156

²⁸ K. Głowacki, *Heraldyka historycznych miast regionu sandomiersko-kieleckiego XIII-XX w.*, Kielce 2001, s. 156

²⁹ H. Seroka, *Herby miast małopolskich do końca XVIII wieku.*, Warszawa 2002, str. 146.

Fot 7: Odcisk pieczęci Radoszyc na dokumencie z 1777 roku³⁰

Fot 8: Odcisk pieczęci Radoszyc na dokumencie z 1778 roku³¹

Fot 9: Odrys pieczęci Radoszyc z 1777/78 roku³²

Pieczęć z 1540 roku została odrysowana w XIX wieku przez ks. Jana Wiśniewskiego, proboszcza w Borkowicach (powiat przysuski), badacza historii regionu świętokrzyskiego. Ks. Wiśniewski popełnił jednak błąd omijając daszek i dając okrągłe okno³³.

Fot 10: Odrys najstarszej pieczęci autorstwa Ks. J. Wiśniewskiego³⁴

Być może na tym odrysie częściowo wzorował się projektant nowego herbu dla Radoszyc, stworzonego w 1847 na potrzeby Albumu Heroldii Królestwa Polskiego. Herb ten przedstawiał wieżę zegarową, ze stojącym na niej kogutem. Herb ten, jak większość zaprojektowanych wówczas, nie wszedł w użycie, a same Radoszyce zdegradowano 12 lat później do rzędu wsi, likwidując problem herbu miejskiego³⁵.

³⁰ Muzeum Narodowe w Krakowie, *Zbiór pieczęci Wittyga* Dokumenty z pieczęci m. Radoszyce, nr inw. MNK VIII-rkps-562/1-3

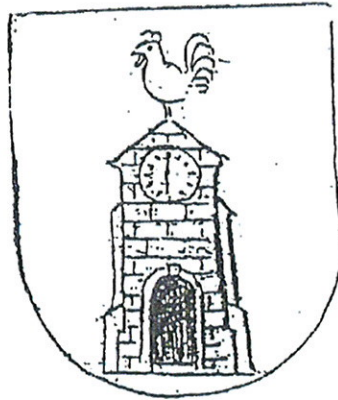
³¹ AGAD, *Zbiór Giniatowiczów-Piśsudskich*, nr 541, dokument z 1778

³² K. Głowacki, *Heraldyka historycznych miast regionu sandomiersko-kieleckiego XIII-XX w.*, Kielce 2001, s. 156

³³ K. Głowacki, *Heraldyka historycznych miast regionu sandomiersko-kieleckiego XIII-XX w.*, Kielce 2001, s. 156

³⁴ Op. cit.

³⁵ Op. cit.

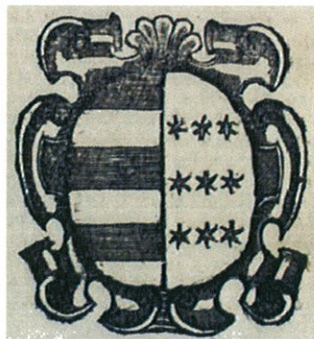

Fot 11: Projekt herbu Radoszyc z 1847³⁶

Żadna inna miejscowość na terenie Gminy nie posiada własnej tradycji sfragistycznej czy heraldycznej.

Miejscowa heraldyka ziemska

W tradycje heraldyczne gminy wpisuje się naturalnie heraldyka ziemska. Począwszy od XIV wieku aż do 1795 roku, wieś, a potem miasteczko, znajdowało w województwie sandomierskim, w powiecie chęcińskim³⁷. Województwo sandomierskie używało charakterystycznego herbu dzielonego w słup, w polu prawym, srebrnym, pasy czerwone, w polu lewym, błękitnym, 9 gwiazd złotych, w układzie 3, 3, 3³⁸. Mniejsze jednostki podziału administracyjnego I Rzeczypospolitej, powiaty, przeważnie herbów nie posiadały, tak było też w przypadku powiatu chęcińskiego.

Rysunek 4: Herb województwa sandomierskiego według Niesieckiego³⁹

Rysunek 5: Współczesna rekonstrukcja herbu województwa sandomierskiego⁴⁰

Po III Rozbiorze Polski, Radoszyce znalazły się w granicach austriackiej tzw. Nowej Galicji, która do 1803 roku była osobnym krajem koronnym, następnie zaś włączono ją do Galicji. Nie mamy żadnej wiedzy o ewentualnym herbie Nowej Galicji. Natomiast dla Galicji (Królestwa Galicji i Lodomerii) już w 1772 opracowano herb, nawiązujący do XVI-wiecznych herbów Galicji i Lodomerii, pochodzących z pieczęci roszczeniowych monarchów najpierw węgierskich, a potem habsburskich. Dla Galicji herbem tym były w polu błękitnym trzy korony złote, 2 i 1 (zapewne nawiązanie do herbu Kapituły Krakowskiej), zaś dla Lodomerii (zlatynizowana nazwa Księstwa Włodzimierskiego), w polu błękitnym dwa pasy szachowane

³⁶ K. Głowacki, *Heraldyka historycznych miast regionu sandomiersko-kieleckiego XIII-XX w.*, Kielce 2001, s. 156

³⁷ Z. Gloger, *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*, Kraków 1903, s. 171

³⁸ Na różnych zabytkach ikonograficznych liczba i układ gwiazd były zmienne

³⁹ K. Niesiecki, *Korona polska (...)*, t. I, Lwów 1728

⁴⁰ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Bastianow

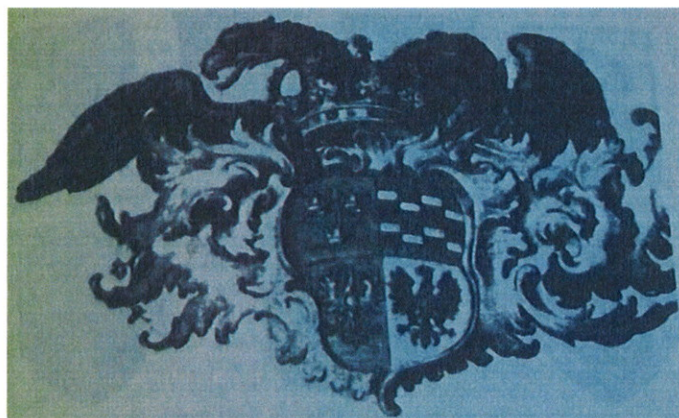
czerwono-srebrno. Herb ten nie ma żadnej starszej tradycji historycznej. Opisane dwa herby funkcjonowały w latach 1772-75 na jednej tarczy dzielonej w słup, z prawej herb Galicji, z lewej Lodomerii, jako herb Królestwa Galicji i Lodomerii.

W roku 1775 kompozycję tą wzbogacono o herb Księstwa Zatorskiego, dodając dodatkowe pole u dołu (tarcza dzielona w rosochę na opak), błękitne z orłem srebrnym.

Rysunek 6: Trójpolowy herb Galicji, Lodomerii i wspólny księstw Oświęcimskiego i Zatorskiego, z herbem Austrii w tarczy sercowej, na rewersie monety 30 krajcarów z 1776⁴¹

W roku 1782 dokonano jeszcze jednej zmiany, do dając czwarte pole, z herbem Księstwa Oświęcimskiego – w polu błękitnym orzeł czerwony, z inicjałem „O” na piersi oraz dodając inicjał „Z” na piersi orła zatorskiego. Wymienione tu barwy pól i godeł herbów księstw śląskich były różnie odmieniane, wśród przedstawiających je artystów brak było konsensusu. Spotykało się np. czerwonego orła w srebrnym polu dla Zatoru.

Rysunek 7: Herb Królestwa Galicji i Lodomerii z dyplomu nobilitacyjnego Franciszka Bolla z 1794⁴²

Rysunek 8: Herb Królestwa Galicji i Lodomerii; laska marszałka krajowego ks. Eustachego Sanguszki z 1891⁴³

W 1804 powstał nowy herb Galicji. Przedstawiał on w polu błękitnym pas czerwony, nad nim kawkę czarną, pod nim trzy korony złote, 2 i 1. Nowe godło – kawka, miało nawiązywać do księstwa Halickiego, jako godło mówiące (*kawka – halka*). W okresie tym stworzono też kolejny złożony herb prowincji, który przedstawiał na tarczy trójdzielnej w polu górnym herb Lodomerii, w polach dolnych herby księstw śląskich, w tarczy sercowej

⁴¹ S. Kuczyński, *Polskie herby ziemskie: geneza, treści, funkcje*, Warszawa 1993, s. 228

⁴² S. Górzyński, *Nobilitacje w Galicji w latach 1772-1918*, Warszawa 1999, s. 39

⁴³ S. Kuczyński, *Polskie herby ziemskie: geneza, treści, funkcje*, Warszawa 1993, s. 229

herb Galicji. W użyciu był też wariant, w którym herb Galicji umieszczano w polu pierwszym, tworząc herb czwórdzielny w krzyż, oraz wariant czteropolowy jak herb z 1782⁴⁴.

Rysunek 9: Herb Galicji od 1804, pole dolne zawiera herb Galicji z 1772⁴⁵

Rysunek 10: Herb wielki Austro-Węgier z lat 1836-66, w polu 6 (lewe dolne) herb Galicji – trójpolowy z tarczą sercową⁴⁶

Rysunek 11: Herb Galicji od 1807 według albumu *Kawa Hag*⁴⁷

Austria utraciła Nową Galicję na rzecz Królestwa Warszawskiego w 1807 roku i już jej nie uzyskała. Po upadku Napoleona i Kongresie Wiedeńskim w 1815, Radoszyce znalazły się w Królestwie Kongresowym. Pierwotnie, Królestwo dzieliło się na województwa. Ziemie na południe od Pilicy znalazły się w województwie krakowskim, przemianowanym w 1837 na gubernię krakowską. Stolica tego tworu znajdowała się w Kielcach. Dla województwa tego zaprojektowano herb będący herbem ziemi krakowskiej.

Rysunek 12: Herb województwa, a potem guberni krakowskiej (1816-1841)

⁴⁴ S. Kuczyński, *Polskie herby ziemskie: geneza, treści, funkcje*, Warszawa 1993, s. 227-231

⁴⁵ H. G. Ströhl, *Oesterreichisch-Ungarische Wappenrolle*, Wiedeń 1890

⁴⁶ A. Znamierowski, P. Dudziński, *Wielka księga heraldyki*, Warszawa 2008, s. 203

⁴⁷ M. Gumowski, *Herbarz Polski*, Wydawnictwo Kawa Hag, 1932

W roku 1841 zmieniono nazwę guberni na kielecka. W roku 1844 połączono ją z gubernią radomską. Rok później stworzono także herb dla tego nowego tworzywa administracyjnego. Łączył on herb ziemi krakowskiej z herbem ziemi sandomierskiej.

Rysunek 13: Herb guberni radomskiej (1845-1866)

W roku 1867, powołano na nowo gubernię kielecką. Odtworzeniu tej jednostki towarzyszyło stworzenie dla niej herbu (zatwierdzony w 1869), przedstawiającego piec hutniczy, stojący na pagórku, między dwiema kulami. Herb ten pojawiał się na pieczęciach gminnych z tego okresu, przez co zapadł w miejscową świadomość. Do dzisiaj herbu tego (zniekształconego), jako własnego, używa gmina Bolesław (powiat olkuski).

Rysunek 14: Herb guberni kieleckiej (1869-1917)

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 Jedlicze znalazło się w województwie kieleckim, w powiecie koneckim. Herb województwa kieleckiego miał wyglądać jak następuje: *Tarcza dwudzielna – w polu górnym czerwonym orzeł biały w złotej koronie, z głową zwróconą w lewo, przez skrzydła ma złotą linię; w polu dolnym dwudzielnym z prawej strony trzy pasy czerwone a trzy białe (srebrne), tak iż po każdym czerwonym alternatą białe następuje, z lewej strony w polu błękitnym trzy rzędy gwiazd srebrnych w każdym rzędzie po trzy gwiazdy.* Kompozycja miała więc łączyć herby historycznych ziem krakowskiej oraz sandomierskiej⁴⁸. Międzywojenne projekty herbów wojewódzkich nie zdążyły wejść w życie.

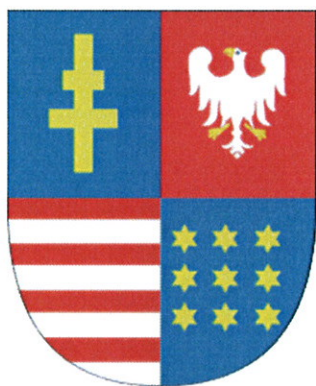
⁴⁸ Projekt Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie nadania herbów województwom, AAN, PRM 59-10, s. 18-21

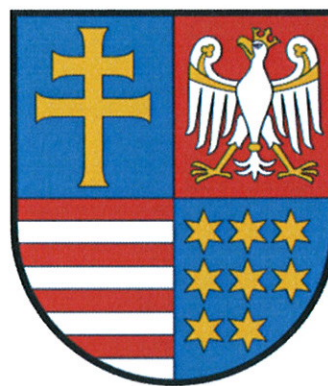
Rysunek 15: Projekt herbu województwa kieleckiego z 1938⁴⁹

Do koncepcji heraldyki samorządowej nie powrócono w latach powojennych, kiedy to zwalczano aktywnie wszelkie przejawy feudalizmu, do których według ówczesnych władz, zaliczały się także herby. Renesans heraldyki terytorialnej nastąpił wraz z reformą administracyjną w 1999 roku, kiedy nowopowstałe powiaty i województwa zaczęły przyjmować herby. Herb województwa świętokrzyskiego zaprojektował w 2000 roku Jerzy Michta. Do kompozycji jeszcze z czasów zaborów, łączącej herby ziemi krakowskiej i sandomierskiej, dołączył on w pierwszej ćwiartce krzyż patriarchalny jako symbol benedyktynów tysogórskich⁵⁰.

Herb ten, merytorycznie zasadniczo poprawny, zakwestionowała od strony plastycznej Komisja Heraldyczna i w roku 2012 przyjęto nowy jego wzór, ze skorygowanym rysunkiem. Nowe opracowanie graficzne stworzył Lech Tadeusz Karczewski, zaś heraldyczno-historyczne – Henryk Seroka⁵¹.

Rysunek 16: Herb województwa świętokrzyskiego w latach 1999-2013⁵²

Rysunek 17: Herb województwa świętokrzyskiego od 2013⁵³

Herb przyjął także powiat konecki. Jest to jedyny herb powiatowy, który zawiera element dolnego pola herbu wojewódzkiego zamiast godła z jego pierwszej ćwiartki.

⁴⁹ Rys. W. Graniczny

⁵⁰ Uchwała Nr X/154/99 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 11 października 1999 r. w sprawie ustanowienia herbu województwa świętokrzyskiego

⁵¹ Uchwała Nr XXVI/472/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie ustanowienia Herbu Województwa Świętokrzyskiego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego z 2013 r. Nr BRAK, poz. 711)

⁵² Projekt: Jerzy Michta

⁵³ Projekt: Henryk Seroka, Lech Tadeusz Karczewski

Sandomierskie uszczerbione pasy i gwiazdy uzupełniono wizerunkiem koła wodnego, symbolizującego miejscowy historyczny przemysł. Herb zaprojektował Krzysztof Dorcz⁵⁴.

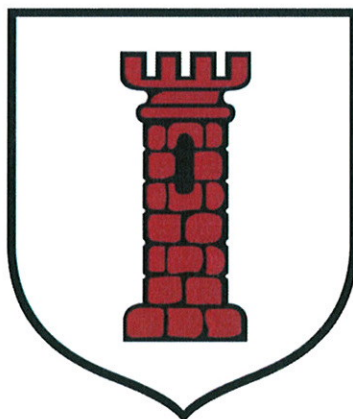

Rysunek 18: Herb powiatu koneckiego⁵⁵

Obecny herb gminy

Herb Radoszyc przywrócili do publicznej świadomości autorzy ilustracji do fundamentalnego dzieła *Miasta polskie w tysiącleciu*. Najwyraźniej jednak przy rysowaniu herbu nie sięgnęli oni do materiału sfragistycznego – zaproponowana przez nich wieża nie miała daszku, wejścia i posiadała cztery (widoczne) blanki. Proporcje poszczególnych elementów także były inne, niż te na pieczęci. Rysunek ten jest jednak o tyle cenny, gdyż stanowi pierwszą historyczną propozycję barw tego herbu – wieża czerwona, pole srebrne, okno czarne. Zaproponowanie czerwonych cegieł zamiast np. białych kamieni jest w pełni uzasadnione – żyłowanie na wieży na pieczęci z 1540 jest gęste, wskazuje zatem na cegłę, nie kamień. Wizerunek będący w zasadzie kopią tego rysunku, wykorzystywała półoficjalnie gmina Radoszyce jako swój herb. W roku 1996 miał on zostać opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Kieleckiego. Przedstawiciele Gminy nie byli jednak w stanie wskazać podstawy prawnej tego herbu i używają w stosunku do niego określenia „namiastkowy”⁵⁶.

Jak już wspominałem, herb ten odbiega niestety zbyt mocno od tradycji sfragistycznej Radoszyc. Mając tego świadomość, władze Gminy postanowiły opracować poprawny wizerunek herbu, a także symbole i insygnia pochodne.

Rysunek 19: Współcześnie używany herb gminy⁵⁷

⁵⁴ Uchwała Rady Powiatu Nr XII/54/99 z dnia 10 listopada 1999r.

⁵⁵ Projekt: Krzysztof Dorcz

⁵⁶ Źródło: strony www Gminy, materiały promocyjne Gminy

⁵⁷ Źródło: strony www Gminy, materiały promocyjne Gminy

Herb gminy Radoszyce

Oczywistym jest, że herbem gminy Radoszyce powinien być historyczny herb miasta Radoszyce. Wpisuje się to w nurt ocalania od zapomnienia historycznych wizerunków herbów. Ponadto żadna inna miejscowość na terenie Gminy herbem nigdy się nie posługiwała, zatem nie wchodzi w grę konieczność tworzenia herbu łączonego. Kwestią do ustalenia jest jedynie jego stylizacja. Naszym zdaniem rysunek wieży na najstarszej pieczęci jest jeszcze nieukształtowany. Wieża jest nienaturalnie wydłużona, zwężająca się ku górze. O wiele lepszy pod względem sztuki heraldycznej jest wizerunek na młodszej pieczęci, dlatego też to ona posłuży głównie za źródło inspiracji. Barwy zaczerpnięte będą z propozycji autorów ilustracji do *Miast polskich w tysiącleciu*. Chwili zastanowienia wymaga barwa daszku, którego nie ma na tej ilustracji. Aby uniknąć mnożenia barw, najlepiej będzie daszek narysować czarny.

Niezależnie od tego, wykorzystane barwy mają też ogólną symbolikę, oznaczają m.in.: srebro – czystość, prawdę, niewinność, czerwień – chwałę, odwagę, waleczność, ogień, czerń – skromność. Niezależnie od tego, znaczenie mają też konfiguracje barw: srebrna z czerwoną symbolizuje odwagę⁵⁸. Dopuszcza się, na potrzeby poligrafii i grafiki komputerowej, wyrażanie tynktury srebrnej przez kolor biały.

Flaga gminy Radoszyce

Proponujemy, aby flaga gminy była płatem o proporcji 5:8 (wysokość do szerokości), białym, z godłem herbu wysokości 9/10 wysokości płata, umieszczonym w części centralnej. Flaga taka nawiązuje kompozycją do flagi gminy Ruda Maleniecka, co może stanowić przyczynek dla opracowania jednolitego wzoru flagi gminnej w powiecie koneckim.

Baner gminy Radoszyce

Baner gminy Radoszyce to prostokątny płat materiału o proporcji 1:4 (szerokość do wysokości), będący pionowym odwzorowaniem flagi. Godło herbu, szerokości 1/3 szerokości płata, jest umieszczone na 2/3 wysokości płata.

Pieczenie gminy Radoszyce

Pieczenie gminy Radoszyce zaprojektowano w trzech wariantach: pieczęć ogólna, pieczęć Rady Gminy i pieczęć Wójta. We wszystkich przypadkach pieczęcie są okrągłe, o średnicy 36 mm, z herbem Gminy w części centralnej oraz majuskułową legendą otokową w postaci odpowiednio: + *GMINA RADOSZYCE*, + *RADA GMINY RADOSZYCE*, + *WÓJT GMINY RADOSZYCE*. Przerywnik +, rozpoczynający legendę, ma postać krzyżyka. Taki układ legendy i przerywnika pojawiał się często na pieczęciach staropolskich, nie inaczej było w przypadku pieczęci miejskich Radoszyc.

⁵⁸ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 40-42

Łańcuchy wójta i przewodniczącego rady gminy Radoszyce

Łańcuchy wójta i przewodniczącego rady gminy Radoszyce składają się z 20 ogniwi w formie plakietek w kształcie pięciopłatkowego kwiatu. Na pierwszym ogniwie znajduje się korona stylizowana na koronę grobową Kazimierza Wielkiego. Na dwóch kolejnych ogniwach, na lewo i na prawo znajduje się koło wodne – symbol miejscowego przemysłu. Na dwóch dalszych ogniwach znajduje się nałęczka z herbu Nałęcz ostatniego starosty radoszyckiego – Jacka Małachowskiego. Dalsze ogniwa mają formę kwiatów z widocznymi dnami kwiatowymi i pręcikami. Forma ogniwi nawiązuje do miejscowej flory, w szczególności do charakterystycznych dla tej części Kielecczyny zespołów roślinności łąkowo-bagiennej. Do łańcucha przywieszona jest plakietka z herbem Radoszyc zrealizowanym w kolorze. Plakietka opleciona ornamentem roślinnym, nawiązującym do ornamentu na pieczęci z XVIII wieku. Elementy metalowe łańcuchów są pozłacane dla wójta i posrebrzane dla przewodniczącego Rady. Elementy kolorowe są emaliowane.

Odznaka Honorowa Zasłużonego dla Gminy Radoszyce

Odznaka ma formę dwóch nałożonych na siebie krzyży – jeden, skośny, zbudowany jest z koron Kazimierza Wielkiego, drugi, zwykły, ma postać czteropromiennej gwiazdy z falistą teksturą wewnątrz ramion. W centrum znajduje się okrąg wypełniony czerwienią, w którego centrum kolorowy herb Gminy obramowany złotem. Dookoła herbu dedykacja majuskułowa białym kolorem, u góry *ZASŁUŻONEMU*, u dołu *DLA GMINY RADOSZYCE*. Elementy metalowe są wykonane z mosiądzu posrebrzanego. Elementy kolorowe są emaliowane. Odznakę mocuje się zapięciem agrafkowym. Mężczyźni noszą Odznakę w lewej klapie marynarki, kobiety przypinają z lewej strony, nad sercem. Średnicę odznaki ustalono na 36 mm.

Sztandar gminy Radoszyce

Prawa strona sztandaru to płat zielony z herbem państwowym w części centralnej, otoczonym u dołu i po bokach ornamentem roślinnym z kwiatami pięciopłatkowymi. Strona lewa to płat zielony z herbem Gminy w części centralnej. Ponad herbem złota korona Kazimierza Wielkiego, pod nim – srebrna nałęczka Małachowskich. Nad koroną półkolisty napis *GMINA*, pod nałęczką – *RADOSZYCE*. Na prawo od herbu Gminy mały herb województwa świętokrzyskiego, na lewo – powiatu koneckiego. W rogach sztandaru znajdują się srebrne koła wodne. Na drzewcach sztandaru osadzona jest tulejka wysokości 10 cm i średnicy 4,5 cm, na której pełnoplastyczne, metalowe, pozłacane godło herbu Gminy wysokości 17 cm, i szerokości 5,6 cm.

Płat sztandaru jest kwadratem o wymiarach 100x100 cm, obszytym frędzlą szerokości 5 cm. Drzewce z drewna toczonego, średnicy 4 cm, i długości 200 cm. Dobór materiałów pozostawiamy w gestii władz Gminy.

Kwestie techniczne

Specyfikacja barw CMYK:

Złoty	– C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%
Srebrny	– C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%
Czerwony	– C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%
Czarny	– C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Reprodukcja monochromatyczna:

Jedynym dopuszczalnym sposobem monochromatycznego reprodukowania symboli Gminy jest ten przedstawiony w załącznikach 4, 5, 6 do Uzasadnienia (szrafowanie tynktur).

Złoty	– Kropki
Srebrny	– Puste pole
Czerwony	– Pionowe kreskowanie
Czarny	– Kratka

PRZEWODNICZĄCA
Rady Gminy
Amly
Agata Binkowska